

Національний технічний університет
"Дніпровська політехніка"

**Навчально-науковий Інститут економіки
Фінансово-економічний факультет**

Кафедра економічного аналізу і фінансів

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

до кваліфікаційної роботи
ступеню бакалавр

здобувача **Тарасюк Ксенії Михайлівни**

(ПІБ)

академічної групи **072-21-1 (денна форма навчання)**

(шифр)

спеціальності **072 Фінанси, банківська справа та страхування**

(код і назва спеціальності)

освітньо-професійної програми **«Фінанси, банківська справа та страхування»**

на тему **«Планування собівартості продукції та шляхів її зменшення
(на прикладі ТОВ "В.І.Ф.")»**

Керівники	Прізвище, ініціали	Оцінка за шкалою		Підпис
		рейтинговою	інституційною	
Кваліфікаційної роботи	доц. Букреєва Д.С.			
Рецензент				
Нормоконтролер	Федорова О.Г.			

Дніпро
2025

**Національний технічний університет
"Дніпровська політехніка"**

ЗАТВЕРДЖЕНО:

завідувач кафедри

економічного аналізу і фінансів

(повна назва)

О.В. УСАТЕНКО

(підпис)

(прізвище, ініціали)

« _____ » _____ 2025 року

**ЗАВДАННЯ
на кваліфікаційну роботу
ступеню бакалавр**

здобувачу **Тарасюк Ксенії Михайлівні** академічної групи **072-21-1**
(прізвище, ініціали) (шифр)

спеціальності **072 Фінанси, банківська справа та страхування**

(код і назва спеціальності)

на тему: **«Планування собівартості продукції та шляхів її зменшення
(на прикладі ТОВ "В.І.Ф.")»**

затверджену наказом ректора НТУ "Дніпровська політехніка" від **01.05.2025р. №330-с**

Розділ	Зміст	Термін виконання
ВСТУП	Актуальність теми, мета і завдання, об'єкт і предмет роботи, методи, наукова та практична цінність, апробація результатів, публікації, структура роботи	05.05.2025- 06.05.2025
Розділ 1	Теоретико-методологічні основи планування та зниження собівартості продукції	07.05.2025- 13.05.2025
Розділ 2	Аналіз собівартості продукції та оцінка її ефективності на підприємстві ТОВ «В.І.Ф.»	14.05.2025- 20.05.2025
Розділ 3	Планування собівартості продукції на підприємстві ТОВ «В.І.Ф.»	21.05.2025- 27.05.2025
ВИСНОВКИ		28.05.2025- 29.05.2025
Демонстраційний матеріал	Підготовка демонстраційного матеріалу до захисту	30.05.2025- 01.06.2025

Завдання видано

_____ (підпис керівника)

Д.С. Букрєва

(прізвище, ініціали)

Дата видачі завдання 21.04.2025 р.

Дата подання до екзаменаційної комісії 02.06.2025 р.

Завдання прийнято до виконання

_____ (підпис студента)

К.М.Тарасюк

(прізвище, ініціали)

РЕФЕРАТ

Тарасюк К.М. – Планування собівартості продукції та шляхів її зменшення (на прикладі ТОВ "В.І.Ф."). – Кваліфікаційна робота на правах рукопису.

Кваліфікаційна робота бакалавра за спеціальністю 072 Фінанси, банківська справа та страхування. – НТУ «Дніпровська політехніка», Дніпро, 2025.

Метою кваліфікаційної роботи є проведення дослідження собівартості продукції та ефективності функціонування ТОВ «В.І.Ф.», а також подальше планування витрат підприємства.

У вступі обґрунтовано актуальність теми, сформульовано мету й завдання дослідження, визначено об'єкт і предмет дослідження, окреслено методи, які використовувалися під час написання роботи.

У першому розділі розглянуто теоретичні засади формування собівартості, її роль у системі фінансових показників підприємства, а також проаналізовано сучасні методичні підходи до планування витрат та можливості використання FinTech-рішень для їх оптимізації.

У другому розділі досліджено діяльність ТОВ «В.І.Ф.», проведено оцінку фінансового стану підприємства та здійснено аналіз витрат на виробництво продукції за 2020–2024 роки.

У третьому розділі проведено порівняння методів планування собівартості та обґрунтовано вибір оптимального підходу на основі розрахунку резервів її зниження за статтями витрат.

СОБІВАРТІСТЬ, ВИТРАТИ, ФІНАНСОВИЙ АНАЛІЗ, FINTECH-РІШЕННЯ, ОПТИМІЗАЦІЯ ВИТРАТ, ТОЧКА БЕЗБИТКОВОСТІ.

ABSTRACT

Tarasiuk K.M. – Planning the production cost and ways to reduce it (based on the example of V.I.F. LLC). – Qualification work on the rights of the manuscript.

Qualification work for obtaining a bachelor's degree in specialty 072 Finance, Banking and Insurance. – Dnipro University of Technology, Dnipro, 2025.

The purpose of the qualification work is to conduct a study of the cost of production and efficiency of the functioning of V.I.F. LLC, as well as further planning of the company's costs.

The introduction substantiates the relevance of the topic, formulates the purpose and objectives of the study, defines the object and subject of the study, and outlines the methods used in writing the paper.

The first section discusses the theoretical foundations of cost formation, its role in the system of financial indicators of an enterprise, and analyses modern methodological approaches to cost planning and the possibility of using FinTech solutions to optimize them.

The second section examines the activities of V.I.F. LLC, assesses the financial condition of the enterprise and analyses the costs of production for 2020-2024.

The third section compares the methods of cost planning and justifies the choice of the optimal approach based on the calculation of reserves for its reduction by cost items.

COST, EXPENSES, FINANCIAL ANALYSIS, FINTECH SOLUTIONS,
COST OPTIMISATION, BREAK-EVEN POINT.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	6
РОЗДІЛ 1.9ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ПЛАНУВАННЯ ТА ЗНИЖЕННЯ СОБІВАРТОСТІ ПРОДУКЦІЇ	9
1.1 Теоретичні основи собівартості продукції та її роль у фінансовій стратегії підприємства.....	9
1.2 Методичні підходи до планування та аналізу витрат на підприємстві ...	18
1.3 Використання класичних методів і FinTech-технологій з метою зниження собівартості продукції.....	25
Висновки до розділу 1	29
РОЗДІЛ 2.31АНАЛІЗ СОБІВАРТОСТІ ПРОДУКЦІЇ ТА ОЦІНКА ЇЇ ЕФЕКТИВНОСТІ НА ПІДПРИЄМСТВІ ТОВ «В.І.Ф.»	31
2.1 Дослідження діяльності ТОВ «В.І.Ф.» та його позицій на профільному ринку у 2020–2024 роках	31
2.2 Оцінка фінансового стану підприємства на основі ключових показників ефективності	34
2.3 Аналіз витрат на виробництво продукції та їх вплив на загальні фінансові результати підприємства.....	53
Висновки до розділу 2	62
РОЗДІЛ 3.63ПЛАНУВАННЯ СОБІВАРТОСТІ ПРОДУКЦІЇ НА ПІДПРИЄМСТВІ ТОВ «В.І.Ф.»	63
3.1 Планування собівартості на базі точки беззбитковості	63
3.2 Планування собівартості продукції шляхом розрахунків резервів її зниження за статтями.....	70
3.3 Аналіз впливу запланованого обсягу витрат на ефективність діяльності підприємства.....	74
Висновки до розділу 3	77
ВИСНОВКИ.....	79
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	82
ДОДАТКИ	87

ВСТУП

Актуальність теми. У сучасних умовах економічної нестабільності, зростання конкуренції та постійного підвищення вартості ресурсів особливого значення набуває раціональне планування собівартості продукції. Собівартість є ключовим показником, який безпосередньо впливає на формування цін, рентабельність діяльності підприємства та його конкурентоспроможність.

Від ефективного планування витрат залежить здатність підприємства забезпечувати стабільний фінансовий результат. Тому пошук шляхів оптимізації витратної частини та зменшення собівартості є важливим завданням для виробничих підприємств. Значний внесок у дослідження теоретичних і прикладних аспектів планування витрат і формування собівартості продукції зробили такі вчені, як Г.А. Велш, Д.Г. Шорт, А.С. Бакаєв, П.С. Безруких, Н.Д. Врублевський, М.І. Маниліч, О.В. Миронюк, Ф.Ф. Бутинець та Й.С. Мацкевічюс.

Планування собівартості продукції в Україні базується на чинній нормативно-правовій базі, зокрема на Законі України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», Податковому кодексі України, Національних положеннях (стандартах) бухгалтерського обліку (НП(С)БО), а також Міжнародних стандартах фінансової звітності (IFRS).

Вибір теми зумовлений практичною потребою у дослідженні способів зниження витрат та підвищення економічної ефективності діяльності на прикладі підприємства ТОВ «В.І.Ф.», що дозволяє оцінити реальні можливості скорочення собівартості продукції.

Метою кваліфікаційної роботи є проведення дослідження собівартості продукції та ефективності функціонування ТОВ «В.І.Ф.», а також подальше планування витрат підприємства.

Завдання дослідження спрямовані на досягнення поставленої мети та полягають у поетапному вирішенні ключових теоретичних, аналітичних і практичних питань, а саме:

- систематизувати теоретичні підходи до розуміння сутності собівартості продукції та визначити її роль у формуванні фінансових результатів підприємства;

- визначити методичні підходи до планування витрат та обґрунтування рівня собівартості на підприємстві;

- проаналізувати можливості застосування класичних методів та сучасних Fintech-технологій з метою зниження собівартості продукції.

- дослідити основні напрями діяльності ТОВ «В.І.Ф.» та оцінити його позиції на профільному ринку у 2020–2024 роках;

- провести оцінку фінансового стану ТОВ «В.І.Ф.», проаналізувати структуру витрат на виробництво продукції на основі ключових показників ефективності;

- на базі методів розрахунку точки беззбитковості та оцінки резервів зниження витрат провести планування собівартості продукції ТОВ «В.І.Ф.» на майбутні періоди;

- оцінити вплив запланованого обсягу витрат на фінансову ефективність діяльності підприємства.

Об'єкт дослідження – процес формування та планування витрат на виробництво продукції в умовах сучасної господарської діяльності підприємств.

Предмет дослідження – методи аналізу та планування собівартості продукції з метою підвищення економічної ефективності діяльності підприємства.

Методи дослідження. У процесі виконання кваліфікаційної роботи було використано низку загальнонаукових та спеціальних методів. Зокрема, метод аналізу та синтезу застосовувався для вивчення теоретичних підходів до формування собівартості продукції та планування витрат. Метод порівняння використовувався для дослідження динаміки та структури витрат ТОВ «В.І.Ф.». За допомогою методів фінансового аналізу проведено оцінку стану підприємства та аналіз витрат на виробництво. Метод розрахунку точки беззбитковості був

використаний для планування собівартості на майбутні періоди, а також для визначення критичного обсягу реалізації.

Інформаційна база. Основою для написання кваліфікаційної роботи стала фінансова звітність ТОВ «В.І.Ф.» за період 2020-2024 років. Також було використано чинні нормативно-правові акти України, зокрема Національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку, а також Міжнародні стандарти фінансової звітності. Допоміжну роль у дослідженні відіграли матеріали наукових публікацій, фахові економічні журнали, електронні ресурси та аналітичні статті, присвячені питанням собівартості, витрат та методів їх планування.

Прикладна цінність. Отримані результати мають прикладне значення, що підтверджується позитивною оцінкою з боку представників підприємства, на матеріалах якого виконувалось дослідження.

Апробація результатів дослідження. Результати проведеного дослідження були презентовані на Міжнародній конференції студентів та молодих науковців «Ринок фінансових інновацій та безробіття ЄС: тенденції, виклики та перспективи» (Національний технічний університет «Дніпровська політехніка», м. Дніпро, 2025). Тема тезисів: «Оптимізація собівартості продукції за допомогою сучасних FinTech-рішень», у якій розкрито практичні аспекти зниження витрат підприємства на основі цифрових інструментів.

Особистий внесок. усі аналітичні розрахунки, теоретичні узагальнення та практичні пропозиції щодо планування і зниження собівартості продукції на прикладі ТОВ «В.І.Ф.» є результатом особистого дослідження та були апробовані під час наукової конференції.

Структура та обсяг кваліфікаційної роботи. Кваліфікаційна робота включає вступ, три розділи основної частини, висновки, список використаних джерел та додатки. Загальний обсяг роботи становить 90 сторінок комп'ютерного тексту. У роботі представлено 19 таблиць, 17 рисунків, список використаних джерел налічує 36 найменування, до роботи додано 4 додатки.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ПЛАНУВАННЯ ТА ЗНИЖЕННЯ СОБІВАРТОСТІ ПРОДУКЦІЇ

1.1. Теоретичні основи собівартості продукції та її роль у фінансовій стратегії підприємства

У сучасних умовах високої цінової конкуренції питання зниження собівартості продукції набуває особливої актуальності. Від здатності підприємства ефективно планувати витрати, які формують цей показник, залежить його рентабельність, стабільність та адаптивність до змін зовнішнього середовища [1]. Зменшення собівартості дає змогу не лише зберегти конкурентні позиції, а й формувати привабливу цінову політику, що сприяє зростанню попиту та розширенню ринку збуту.

Собівартість продукції посідає важливе місце в економічній діяльності підприємства, оскільки охоплює всі основні елементи виробничого процесу: матеріальні ресурси, оплату праці, енерговитрати, амортизацію та інші компоненти. Вона є комплексним показником, що відображає реальний рівень споживання ресурсів при виготовленні продукції або наданні послуг. Саме через собівартість можна оцінити ефективність використання ресурсів, виявити нераціональні витрати та визначити резерви для підвищення продуктивності. Зниження собівартості дає підприємству можливість впливати на прибутковість без необхідності суттєвого підвищення цін, що особливо важливо в умовах обмеженої платоспроможності споживачів.

Крім того, контроль за рівнем собівартості є запорукою стабільності фінансових показників, дозволяє забезпечити внутрішню гнучкість у реагуванні на ринкові виклики та зменшує залежність від зовнішніх економічних факторів [1]. Тому собівартість розглядається не лише як економічний показник, а як стратегічна категорія, що відіграє ключову роль у довгостроковій конкурентоспроможності підприємства.

З огляду на стратегічне значення собівартості, доцільно розглянути її в ширшому економічному контексті, зокрема як складову частину загального поняття вартості.

У загальноекономічному контексті термін «вартість» є фундаментальним поняттям, яке охоплює широке коло економічних явищ і процесів [2]. Його суть полягає в грошовому вираженні значущості певного об'єкта, ресурсу або результату господарської діяльності. Вартість відображає сукупність витрат, що були здійснені для створення продукту, включаючи не лише матеріальні ресурси, а й працю, капітал, управлінські рішення та інші чинники.

У ринковій економіці поняття вартості набуває ще ширшого змісту, оскільки використовується як у процесі формування цін, так і при оцінюванні активів, визначенні прибутку, інвестиційної привабливості чи ефективності реалізації проєктів.

З огляду на це, вартість відіграє важливу роль у фінансовому плануванні, бюджетуванні та обґрунтуванні управлінських рішень на підприємстві [3]. Вона є базовим показником, що дозволяє моделювати майбутні витрати, оцінювати економічну доцільність певних дій, визначати потребу в оборотних коштах або аналізувати ефективність виробничих процесів.

У структурі вартості окреме місце посідає собівартість. Ця категорія є складовою частиною витрат, але водночас має самостійне значення. Саме собівартість дозволяє точно визначити, скільки реально коштує виготовлення одиниці продукції або надання послуги, що робить її незамінним інструментом економічного аналізу та стратегічного планування на підприємстві.

Протягом розвитку економічної теорії багато дослідників як вітчизняних, так і зарубіжних приділяли увагу визначенню сутності поняття «собівартість». Залежно від наукового підходу, специфіки галузі та дослідницьких інтересів авторів, трактування цієї категорії суттєво відрізняються. У науковій літературі собівартість розглядається не лише як сукупність витрат у грошовій формі, а й як економічна категорія, що відображає виробничі зв'язки, структуру витрат, механізм ціноутворення та ефективність функціонування підприємства.

Розглянемо найбільш поширені наукові підходи до визначення цієї категорії у табл. 1.1.

Таблиця 1.1 – Тлумачення поняття собівартості за різними вченими [7]

Автор	Тлумачення
Г.А. Велш, Д.Г. Шорт	Собівартість визначається як сплачені гроші плюс поточна ціна всіх негрошових компенсацій.
А.С. Бакаєв, П.С. Безруких, Н.Д. Врублевський	Собівартість – це кінцевий результат виробничого процесу, який виражається в грошовій формі, на відміну від витрат виробництва, що можуть мати як грошову, так і натуральну форму.
М.І. Маниліч, О.В. Миронюк	Собівартість виражає складну систему економічних зв'язків у процесі виробництва й обігу, відшкодовує витрати на виробництво та реалізацію продукції.
Ф.Ф. Бутинець	Собівартість – це грошове вираження витрат, пов'язаних з виробництвом та збутом продукції, виконанням робіт і наданням послуг.
Й.С. Мацкевічюс	Собівартість – частина вартості, яка відшкодовує витрати на виробництво й реалізацію, і виражає певні виробничі відносини у грошовій формі.

Узагальнюючи розглянуті теоретичні підходи, можна визначити, що собівартість продукції – це вартісне вираження сукупності витрат, які несе підприємство на виробництво та реалізацію продукції або надання послуг [1;3]. Наприклад, для виготовлення певного товару підприємство витрачає кошти на сировину, оплату праці, енергію, амортизацію обладнання та інші ресурси. Таким чином, собівартість відображає всі витрати, необхідні для виробництва та збуту одиниці товару або послуги.

Собівартість як економічна категорія відображає частину вартості продукції, що припадає на спожиті у виробництві ресурси, включаючи засоби праці, предмети праці та живу працю [4]. Вона є грошовим вираженням поточних витрат підприємства на виготовлення та реалізацію продукції, виконання робіт чи надання послуг.

Зважаючи на її сутність та роль у процесі виробництва й обігу, собівартість виконує низку важливих функцій:

- облікова – відображає фактичні витрати підприємства у грошовій формі;

- контролююча – дозволяє здійснювати нагляд за дотриманням витратних норм;

- аналітична – забезпечує аналіз витрат та виявлення резервів їх зниження;

- оціночна – дає змогу оцінити економічну доцільність виробництва продукції;

- стимулююча – мотивує до раціонального використання ресурсів і зменшення витрат.

Для глибшого розуміння структури витрат підприємства доцільно розглянути класифікацію собівартості за різними ознаками (табл. 1.2).

Таблиця 1.2 – Види собівартості та їх класифікація

Критерій класифікації	Види собівартості
За складом витрат	<ul style="list-style-type: none"> - технологічна - виробнича - повна
За ступенем узагальнення	<ul style="list-style-type: none"> - індивідуальна - часткова - загальна
За способами формулювання	<ul style="list-style-type: none"> - нормативна - планова - фактична

Класифікація собівартості може здійснюватися за різними критеріями: за складом витрат, ступенем узагальнення, а також за способом формування [3].

Залежно від рівня охоплення витрат у виробничому процесі виділяють три основні види собівартості: технологічну, виробничу та повну.

Технологічна собівартість охоплює лише прямі витрати, пов'язані безпосередньо з процесом виготовлення продукції на окремому робочому місці, ділянці або у виробничому підрозділі [5]. Сюди входять витрати на сировину, матеріали, паливо, зарплату виробничого персоналу, а також витрати на утримання та експлуатацію обладнання. Цей вид собівартості є важливим для аналізу ефективності конкретних технологічних операцій, формування трансфертних цін і нормативів витрат.

Виробнича собівартість включає всі витрати, які входять до технологічної, а також загальновиробничі витрати: витрати на управління цехами, бригадами та

іншими виробничими підрозділами [6]. Повна собівартість є найбільш широким видом, оскільки додатково до виробничої включає ще й загальногосподарські витрати: адміністративні витрати, витрати на збут продукції, маркетинг, оренду офісів, тощо. Цей вид собівартості використовується, зокрема, для формування цін, планування прибутку та визначення рентабельності.

Класифікація за ступенем узагальнення базується на глибині охоплення виробничих процесів та їх масштабів та включає:

- індивідуальну собівартість – це витрати на виробництво конкретного виду продукції або окремої одиниці робіт/послуг;
- часткову собівартість, що охоплює витрати на виробництво певної групи продукції або витрати певного підрозділу;
- загальну собівартість, яка відображає всі витрати підприємства на виробництво і реалізацію всіх видів продукції, робіт і послуг.

Третій підхід до класифікації базується на методах обчислення собівартості залежно від етапу виробничого процесу та рівня деталізації планових чи фактичних даних. Планова собівартість розраховується заздалегідь на основі запланованого обсягу виробництва та середніх витрат, що припадають на нього. Використовується для складання кошторисів, бюджетів та оцінки майбутньої ефективності [7]. Нормативна собівартість визначається на основі чинних норм витрат ресурсів, тарифів і техніко-економічних розрахунків. Фактична собівартість відображає реальні витрати підприємства, понесені у процесі виробництва та реалізації. Саме вона використовується у бухгалтерському обліку та для оцінки фактичної рентабельності.

Усі витрати, що формують собівартість продукції, умовно поділяються на прямі та непрямі залежно від можливості їх точного віднесення до конкретного об'єкта витрат. Це дозволяє визначити, які витрати формуються безпосередньо в процесі виготовлення продукції, а які мають загальний характер і підлягають розподілу [8].

Прямі витрати – це витрати, які безпосередньо пов’язані з виробництвом конкретного виду продукції, виконанням робіт або наданням послуг [9]. Їх легко і точно можна віднести на собівартість окремої одиниці продукції, наприклад:

- сировина та основні матеріали, що використовуються безпосередньо у виробництві продукції;
- купівельні напівфабрикати та комплектуючі вироби, якщо вони прямо включаються до складу готової продукції;
- оплата праці тих, хто безпосередньо зайнятий у виробництві;
- комунальні послуги та паливні матеріали, що використовуються безпосередньо у виробничому процесі наприклад, для роботи обладнання.

Непрямі витрати – це витрати, які неможливо прямо ідентифікувати з конкретною продукцією або послугою. Вони стосуються загального обслуговування виробництва або управлінської діяльності й розподіляються між видами продукції за певною методикою, до них відносяться:

- витрати на освітлення, опалення адміністративних корпусів, амортизацію обладнання, ремонт;
- оплата праці адміністративного персоналу, витрати на канцелярські товари, зв’язок;
- витрати на збут, такі як доставка продукції до споживача, реклама, зберігання готової продукції на складі;
- амортизація офісного обладнання та адміністративних приміщень;

Прямі та непрямі витрати відіграють важливу роль у процесі планування й аналізу витрат підприємства, оскільки саме від їх точного розмежування залежить обґрунтованість розрахунку собівартості продукції [9]. Прямі витрати забезпечують чітке уявлення про ресурси, безпосередньо спожиті у виробництві, тоді як непрямі потребують застосування методів розподілу, що дозволяє враховувати загальні витрати на функціонування підприємства.

Розмежування витрат на прямі та непрямі є лише одним із етапів у загальній системі формування собівартості продукції. Для більш повного розуміння структури витрат та механізмів їх включення до собівартості доцільно

розглянути загальну схему розподілу витрат підприємства, яка відображає основні потоки витрат (рис. 1.1).

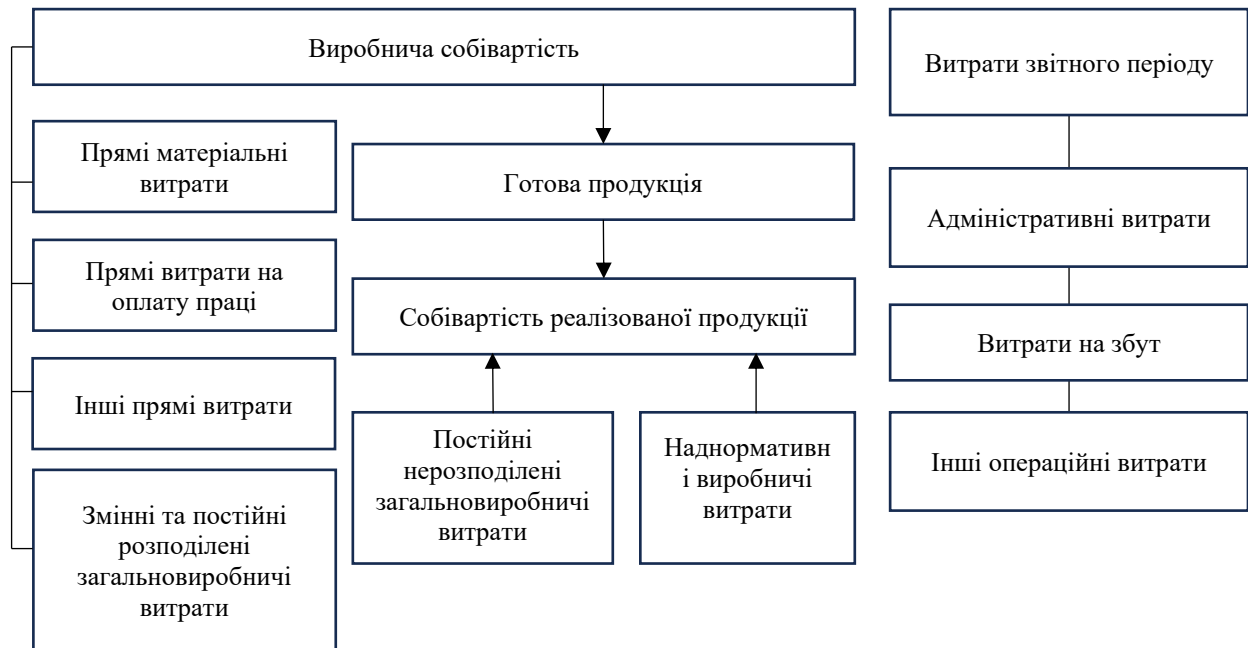

Рис. 1.1 – Схема розподілу витрат підприємства

Згідно зі схемою розподілу витрат підприємства виробнича собівартість продукції – це частина повної собівартості, яка охоплює всі витрати, безпосередньо пов'язані з процесом виготовлення продукції. Згідно з положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 16 «Витрати», до її складу включаються: прямі матеріальні витрати, прямі витрати на оплату праці працівників, безпосередньо зайнятих у виробництві, інші прямі витрати, а також змінні та постійні розподілені загальновиробничі витрати [10;11]. Водночас виробнича собівартість зменшується на справедливую вартість супутньої продукції, що реалізується, або використовується у межах підприємства.

Важливо зазначити, що до виробничої собівартості не включаються адміністративні витрати, витрати на збут та інші операційні витрати, які формують окрему категорію – витрати звітного періоду. Останні не пов'язані безпосередньо з виробничим процесом, але відображають загальні витрати на функціонування підприємства, управління, логістику, маркетинг тощо.

Оскільки повна та виробнича собівартість формують основу витрат підприємства, важливо також розглянути порядок визначення вартості готової та реалізованої продукції [5].

Для розрахунку вартості готової продукції необхідно враховувати не лише витрати, понесені протягом звітного періоду, а й обсяг незавершеного виробництва на початку та в кінці цього періоду. Таким чином, вартість готової продукції визначається як різниця між загальними виробничими витратами та змінами в обсягах незавершеного виробництва за період:

$$C_m = НВ_{п} + C_b - НВ_{к} \quad (1.1)$$

де C_m – собівартість виготовленої продукції за період, грн.;

$НВ_{п}$ – незавершене виробництво на початок звітного періоду, грн.;

C_b – виробничі витрати підприємства за звітний період, грн.;

$НВ_{к}$ – незавершене виробництво на кінець звітного періоду, грн.

Розрахунок собівартості реалізованої (проданої) продукції також передбачає врахування змін у залишках готової продукції. Для цього використовується наступна формула, яка дозволяє визначити фактичні витрати на продукцію, що була реалізована впродовж періоду:

$$C_p = З_{п} + C_m - З_{к} \quad (1.2)$$

де C_p – собівартість реалізованої продукції за період, грн.;

$З_{п}$ – залишки готової продукції на початок звітного періоду, грн.;

C_m – собівартість виготовленої продукції за період, грн.;

$З_{к}$ – залишки готової продукції на кінець звітного періоду, грн.\

Сформувані достовірну та повну інформацію про витрати підприємства дозволяють національні стандарти бухгалтерського обліку, зокрема Національні Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати» [11]. Саме цей

нормативний документ визначає склад витрат, порядок їх формування, відображення у фінансовій звітності та момент визнання у системі обліку.

Згідно з НП(С)БО 16, витрати звітного періоду розглядаються як зменшення економічних переваг у вигляді вибуття активів або зростання зобов'язань, що зумовлює зниження власного капіталу підприємства [11]. Це правило застосовується за умови, що такі витрати можуть бути достовірно оцінені та пов'язані з отриманими доходами відповідного періоду. Якщо хоча б одна з умов не виконується, відповідна сума не визнається активом, а включається до складу інших операційних витрат. НП(С)БО 16 встановлює також поділ витрат на ті, що безпосередньо пов'язані з виробничим процесом, і витрати періоду, до яких належать адміністративні витрати, витрати на збут, а також інші операційні витрати. Такий підхід дозволяє чітко відокремлювати витрати, що формують виробничу собівартість, від загальних витрат підприємства, які враховуються при визначенні фінансового результату.

Крім того, відповідно до ПН(С)БО 1 та НП(С)БО 3, до витрат можуть належати й інші економічні втрати, такі як: списання знецінених запасів, нестачі, штрафи, витрати на соціальні програми чи утримання інфраструктури підприємства. Усі ці складові мають бути належно задокументовані та обґрунтовані для цілей звітності та управлінського аналізу.

Собівартість є фундаментом фінансової стратегії підприємства, оскільки від її рівня, структури та динаміки безпосередньо залежить здатність бізнесу адаптуватися до змін ринкового середовища, забезпечувати прибутковість, обґрунтовано формувати цінову політику, а також здійснювати довгострокове планування. У цьому контексті важливо визначити ключові аспекти ролі собівартості у фінансовій стратегії підприємства:

- вплив на формування ціни продукції;
- визначення рівня прибутковості діяльності;
- оцінка рентабельності окремих продуктів і напрямів;
- база для фінансового планування і прогнозування;
- інструмент для прийняття управлінських рішень щодо витрат;

- орієнтир при складанні бюджетів підприємства;
- засіб підвищення загальної економічної ефективності.

Узагальнюючи розглянуті теоретичні підходи, можна стверджувати, що собівартість є не просто обліковою категорією, а стратегічним інструментом управління ресурсами підприємства [6]. Її роль виходить далеко за межі розрахунків витрат, вона безпосередньо впливає на цінову політику, прибутковість, рентабельність, бюджетування та довгострокове фінансове планування. Ефективне планування собівартості дозволяє не лише забезпечити стабільність фінансових показників, а й сформувати основу для сталого розвитку підприємства в умовах динамічного ринкового середовища, що підкреслює її ключову значущість у побудові фінансової стратегії.

1.2. Методичні підходи до планування та аналізу витрат на підприємстві

У сучасних умовах господарювання ефективне планування витрат на підприємстві є ключовим чинником забезпечення його фінансової стабільності та конкурентоспроможності. Зважаючи на зростання витратних ризиків, зростає значення методичного підходу до планування та аналізу витрат як інструменту підвищення ефективності виробництва та прийняття обґрунтованих управлінських рішень.

Для підвищення точності розрахунків собівартості продукції доцільно максимально деталізувати витрати, що безпосередньо пов'язані з виготовленням конкретних видів продукції. Збільшення питомої ваги таких витрат у загальній структурі дає змогу точніше відобразити фактичні витрати на виробництво та спростити подальший аналіз [12].

Методичне забезпечення процесів планування і аналізу витрат дає змогу не лише своєчасно прогнозувати їхній обсяг та структуру, а й виявляти внутрішні резерви для оптимізації господарської діяльності. Раціональний підхід до формування витрат сприяє зниженню собівартості продукції, ефективнішому використанню ресурсів та зростанню прибутковості підприємства. Крім того,

систематичний аналіз витрат дозволяє приймати економічно обґрунтовані рішення, що створюють умови для стабільного функціонування та довгострокового розвитку суб'єкта господарювання (табл. 1.3).

Таблиця 1.3 – Класифікація методів планування

Ознака класифікації	Типи методів планування
Початкова база для формування плану	- орієнтований на ресурси; - орієнтований на цілі.
Підхід до визначення планових величин	- метод екстраполяції; - метод інтерполяції.
Техніка обчислення планових значень	- пробно-статистичний підхід; - факторний метод; - нормативне планування.
Співвідношення ресурсів і запитів	- балансовий метод; - матричне планування.
Кількість альтернатив у плануванні	- одноваріантне (інтуїтивне); - багатоваріантне; - економіко-математичні моделі.
Метод виконання розрахунків	- ручний спосіб; - механізовані засоби; - автоматизовані системи.
Формат подання планових даних	- табличний вигляд; - лінійно-графічна форма; - логіко-структурна (мережева) форма.

Методи планування класифікуються за різними ознаками, і першою з них є база для формування плану. Вона може бути ресурсно-орієнтованою або спрямованою на досягнення визначених цілей. У першому випадку план будують, виходячи з наявних можливостей, у другому з бажаного результату. За підходом до визначення планових величин використовують методи екстраполяції та інтерполяції [13]. Перший метод полягає у минулих тенденціях, другий на розрахунках між відомими даними. Обидва методи дозволяють прогнозувати показники на короткострокову перспективу.

Техніка обчислення охоплює пробно-статистичні, факторні та нормативні підходи, серед яких найбільш точним вважається нормативне планування, оскільки воно базується на затверджених нормах витрат.

Методи балансування ресурсів і потреб включають балансовий і матричний підходи. Балансовий формує відповідність між попитом і наявними засобами, матричний моделює взаємозв'язки між показниками і підрозділами

підприємства. За кількістю розглянутих варіантів планування поділяється на одноваріантне, багатоваріантне та засноване на економіко-математичних моделях, які дозволяють створити складні сценарії для обґрунтованих рішень.

Розрахунки можуть здійснюватися вручну, з використанням механізованих засобів або автоматизованих систем, які значно підвищують точність і швидкість обробки даних. Формат представлення планів варіюється від табличного до графічного чи мережевого, що обирається залежно від складності структури плану та потреб користувача [14].

Планування витрат потребує диференційованого підходу, оскільки різні за своєю природою витрати по-різному реагують на зміни в обсягах виробництва та умовах діяльності. Зокрема, доцільно чітко розмежовувати методи планування постійних і змінних витрат, адже їхній економічний зміст суттєво відрізняється. Постійні витрати, як-от орендна плата, амортизація чи заробітна плата адміністративного персоналу, залишаються незмінними незалежно від обсягів виробництва, тому їх планування повинно базуватись на аналізі історичних даних, існуючих контрактів і стабільних нормативів. Змінні ж витрати безпосередньо залежать від рівня виробничої активності, тому для їх планування доцільно застосовувати більш гнучкі методи, які враховують виробничі обсяги, споживання ресурсів та динаміку попиту.

Планування постійних витрат є важливою складовою загального процесу формування витратної частини підприємства. Оскільки ці витрати не залежать від обсягів виробництва, їх розрахунок ґрунтується на стабільних показниках, що змінюються рідко і, як правило, передбачувані [15]. Для ефективного планування постійних витрат застосовуються кілька методів, кожен з яких враховує специфіку певної групи витрат і рівень доступності вихідної інформації:

- нормативний метод – передбачає використання діючих норм і стандартів на витрати ресурсів. Ннаприклад, норми амортизації або мінімальні розміри зарплат, що дозволяє точно визначити обсяг витрат на плановий період;

- прями́й розрахунок – метод полягає у визначенні витрат на основі конкретних договорів або контрактів, які вже затверджені і не залежать від виробничої активності;

- балансовий метод – використовується для забезпечення відповідності між наявними фінансовими ресурсами підприємства та обсягом постійних витрат, що необхідно покрити у плановому періоді;

- індексація на основі минулого періоду – планування здійснюється шляхом коригування фактичних витрат попереднього періоду на прогнозний рівень інфляції чи змін у тарифах, що дозволяє зберегти реалістичність прогнозу;

- метод аналогій застосовується у разі відсутності точних даних: витрати прогножуються на основі показників аналогічних підприємств або минулорічних результатів за умов подібного виробничого середовища.

Планування змінних витрат є більш динамічним і складним процесом, оскільки ці витрати змінюються пропорційно до обсягів виробництва або наданих послуг [14]. Для їх точного прогнозування необхідно враховувати виробничу програму, сезонні коливання, рівень використання ресурсів та інші фактори, що впливають на зміну витрат у короткостроковій і середньостроковій перспективі. Залежно від умов діяльності підприємства застосовуються різні методи планування змінних витрат:

- метод прямого розрахунку використовується при наявності точних норм витрат на одиницю продукції. Обчислення проводиться шляхом множення кількості запланованої продукції на норму витрат та відповідну ціну ресурсу.

- метод екстраполяції застосовується для прогнозування витрат на основі минулих періодів із урахуванням виявлених тенденцій, особливо ефективний для стабільного виробництва з незначними сезонними коливаннями.

- метод коефіцієнтів – це метод що полягає у тому, що витрати розраховуються шляхом застосування коефіцієнтів змінності або ефективності на базі стандартних або планових обсягів.

- економіко-математичне моделювання дозволяє створити модель, що враховує залежність змінних витрат від кількох чинників одночасно.

Зважаючи на численну кількість методів планування витрат, підприємству необхідно ґрунтовно та з розумом підходити до вибору найбільш підходящих підходів для конкретних умов [16]. Безумовно, це завдання є складним, адже для різнономенклатурного виробництва правильно виділяти методи для постійних і змінних витрат, при цьому здійснюючи розрахунки для різних товарів не проста задача. Кожен продукт може мати свої особливості в структурі витрат, що потребує окремого підходу та гнучкості в плануванні. Однак, на практиці, підприємство може застосовувати комбінацію кількох методів, що дозволяє враховувати як постійні, так і змінні витрати. Такий комплексний підхід забезпечить більш точний і всебічний розрахунок витрат для різних груп продукції, що дозволить оптимізувати процес планування та досягти кращих результатів.

Першим методом планування, який є доволі універсальним і широко застосовуваним, є маржинальний аналіз або точка беззбитковості. Маржинальний аналіз допомагає виявити оптимальні пропорції між витратами, ціною і обсягом реалізації, що дозволяє визначити обсяг продажів, необхідний для досягнення беззбиткової діяльності [17]. Цей вид аналізу також відомий під назвою CVP-аналіз, оскільки він оцінює вплив змін у витратах, обсягах та цінах на загальний прибуток підприємства. Ключовими показниками маржинального аналізу є:

- змінні витрати;
- постійні витрати;
- маржинальний дохід;
- критичний обсяг виробництва;
- запас фінансової міцності;
- ефект виробничого (операційного) важеля;

Таким чином, використання маржинального аналізу дозволяє підприємству не лише оцінити вплив структури витрат на фінансовий результат, а й визначити критичний рівень реалізації продукції, за якого діяльність стає економічно доцільною. Для цього застосовується спеціальна формула розрахунку точки

беззбитковості, яка враховує співвідношення між постійними витратами та маржинальним доходом [18]:

$$Q = \frac{FC}{P-VC} \quad (1.3)$$

де Q – точка беззбитковості (обсяг продажів), шт.;

FC – сума постійних витрат, грн.;

P – ціна за одиницю продукції, грн.;

VC – змінні витрати на одиницю продукції, грн.

Наступним методом аналізу на базі якого можна провести планування витрат підприємства є горизонтальний та вертикальний аналіз. Це чудові варіанти початкової оцінки фінансового стану підприємства, оскільки дозволяє відстежити зміну основних показників у динаміці та структурі за кілька періодів. Їх застосування дає змогу проаналізувати фінансову звітність підприємства, зокрема Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід), а також окремі елементи операційних витрат [10]. За допомогою цих аналізів можна визначити, як змінювались доходи, витрати та прибутки, а також виявити тенденції у структурі витрат. Наприклад, можна простежити, як з часом змінювались адміністративні витрати, витрати на збут, сума амортизаційних нарахувань або інші статті, що входять до операційних витрат.

Горизонтальний аналіз – це метод оцінки фінансової інформації, який базується на порівнянні абсолютних і відносних змін показників за кілька періодів. Основна його мета полягає у виявленні динаміки змін у доходах, витратах, прибутку та інших фінансових елементах. Перевагами цього методу є простота застосування, доступність для візуального спостереження змін та можливість швидкої діагностики фінансових тенденцій. Горизонтальний аналіз можна описати формулою:

$$\text{Темп зростання} = \left(\frac{C_p - C_6}{C_6} \right) \times 100 \quad (1.4)$$

де $C_{п}$ – собівартість у поточному періоді,

$C_б$ – собівартість у базовому періоді.

Вертикальний аналіз полягає у визначенні питомої ваги кожного елемента фінансової звітності в загальній сумі, наприклад, відношення кожної групи витрат до виручки від реалізації. Такий підхід дозволяє оцінити структуру витрат у конкретному періоді та порівняти її з попередніми роками [12]. Перевагою вертикального аналізу є можливість виявити, які витрати займають найбільшу частку у собівартості, що дає змогу визначити пріоритетні напрями для скорочення витрат. Вертикальний аналіз можна описати формулою:

$$\text{Часка витрат} = \left(\frac{B_i}{B_3}\right) \times 100 \quad (1.5)$$

де B_i – витрати за окремою статтею,

B_3 – загальна сума витрат.

Факторний аналіз є важливим інструментом економічного аналізу, який дозволяє оцінити вплив окремих факторів на зміну певного результативного показника. У контексті планування витрат він особливо корисний, адже допомагає виявити внутрішні резерви підприємства та з'ясувати, які саме чинники спричиняють зростання або зменшення витрат. Отримані результати аналізу дають змогу обґрунтовано підходити до планування на наступні періоди, з урахуванням виявлених залежностей і потенціалу для оптимізації витрат [14].

Доцільність використання факторного аналізу полягає в тому, що він не лише фіксує факт зміни показника, а й пояснює, чому саме відбулася ця зміна. Це дозволяє підприємству ефективно реагувати на зовнішні та внутрішні зміни, а також планувати майбутні витрати з урахуванням конкретних причинно-наслідкових зв'язків.

Однією з найпростіших форм факторного аналізу є метод абсолютних різниць. Прикладом може бути аналіз зміни загальних витрат у залежності від обсягу виробництва та витрат на одиницю продукції:

$$\Delta B = \Delta Q_0 \times C_0 + Q_1 \times \Delta C \quad (1.6)$$

де, ΔB – загальна зміна витрат;

ΔQ_0 – зміна обсягу виробництва;

C_0 – базовий рівень витрат на одиницю;

Q_1 – фактичний обсяг продукції;

ΔC – зміна витрат на одиницю продукції.

Узагальнюючи можна зробити висновок, що ефективне планування витрат на підприємстві потребує комплексного підходу із застосуванням різних методів та інструментів. Вибір конкретного методу повинен залежати від типу витрат, специфіки діяльності підприємства, доступності аналітичної інформації та поставлених цілей. Горизонтальний і вертикальний аналіз дають змогу оцінити динаміку та структуру витрат, що є основою для подальших управлінських рішень. Факторний аналіз дозволяє виявити основні причини змін у витратах і визначити внутрішні резерви для їх оптимізації в майбутніх періодах. У свою чергу, застосування таких методів, як маржинальний аналіз чи CVP-аналіз, забезпечує розуміння взаємозв'язку між витратами, обсягами реалізації та прибутковістю. Поєднання цих підходів дає змогу сформуванню більш обґрунтовану, гнучку та ефективну систему планування витрат, яка відповідає сучасним умовам господарювання та стратегічним завданням підприємства.

1.3. Використання класичних методів і FinTech-технологій з метою зниження собівартості продукції

У сучасних умовах ринкової економіки одним із ключових завдань для будь-якого підприємства є забезпечення максимальної ефективності використання ресурсів. Особливої уваги набуває питання зниження собівартості продукції, оскільки саме вона значною мірою визначає рівень прибутковості діяльності, здатність до цінової конкуренції та загальну конкурентоспроможність підприємства на внутрішньому і зовнішньому ринках.

Для досягнення цієї мети підприємства дедалі частіше поєднують традиційні, перевірені часом методи організації та оптимізації виробничих процесів із сучасними цифровими рішеннями. Зокрема, активно впроваджуються FinTech-технології – інноваційні інструменти, що дозволяють автоматизувати облік, здійснювати аналітику в

FinTech у контексті виробничої діяльності – це сукупність цифрових технологій, що застосовуються для фінансового обліку, аналітики, планування витрат та оптимізації управлінських процесів. До таких інструментів належать ERP-системи, хмарні сервіси, платформи автоматизації обліку та аналітичні рішення на основі штучного інтелекту (табл. 1.4).

Таблиця 1.4 – Використання FinTech-технологій з метою зниження собівартості продукції

FinTech-інструмент	Суть технології	Механізм впливу на собівартість
ERP-системи	Інтеграція фінансового, виробничого, логістичного та управлінського обліку в єдину систему	Виявлення неефективних витрат, дублювання функцій, контроль над витратами в реальному часі
Штучний інтелект і аналітика	Обробка великих масивів даних, прогнозування попиту та витрат	Передбачення дефіциту ресурсів, оптимізація рішень щодо обсягів виробництва
Автоматизація обліку	Електронна звітність, генерація документів, автоматичні розрахунки	Зниження витрат на персонал, зменшення помилок, пришвидшення документообігу
Хмарні технології	Віддалений доступ до систем, централізоване зберігання даних	Гнучкість у керуванні ресурсами, зменшення витрат на ІТ-інфраструктуру
Інтелектуальні платформи закупівель	Цифрові майданчики для управління закупівлями та постачанням	Порівняння цін, автоматизація вибору постачальників, мінімізація людського впливу

Одним із найефективніших FinTech-рішень для виробничих підприємств є автоматизовані облікові та аналітичні системи, зокрема ERP та CRM. Вони дозволяють інтегрувати фінансові, виробничі й логістичні процеси в єдину інформаційну платформу, що забезпечує прозорість витрат і оперативний контроль за ресурсами [19]. Завдяки цьому підприємство може швидше виявляти джерела неефективності, уникати дублювання функцій та своєчасно реагувати на відхилення від запланованих показників.

Іншим важливим інструментом є аналітичні платформи, що дозволяють прогнозувати зміни цін на ресурси, витрати та попит на продукцію. Ці технології використовують алгоритми машинного навчання й великий обсяг історичних даних, щоб сформуванати точні прогнози. Таким чином, підприємство може заздалегідь ухвалювати обґрунтовані рішення щодо закупівель, обсягів виробництва або зниження ризику нестачі матеріалів, що напряду впливає на собівартість [20].

Цифрові платформи для оптимізації закупівель також сприяють зниженню витрат завдяки автоматизованому вибору постачальників, порівнянню цінових пропозицій та контролю виконання контрактів [21]. Вони дозволяють значно скоротити час, необхідний для проведення тендерів чи переговорів, а також мінімізують людський фактор. Це забезпечує більш вигідні умови постачання та раціональне використання ресурсів.

Важливим кроком у зниженні адміністративних витрат є впровадження електронного документообігу. Це не лише прискорює обробку документації, а й значно знижує витрати на друк, зберігання та архівацію паперових документів. Крім того, цифрові рішення зменшують кількість помилок, пов'язаних із ручним введенням даних, що сприяє підвищенню загальної ефективності підприємства.

Зважаючи на впровадження новітніх FinTech-технологій для зниження собівартості, важливо також не забувати про класичні методи, які давно довели свою ефективність у виробничій діяльності [22; 23]. У той час як цифрові інструменти сприяють автоматизації, аналітиці та оптимізації ресурсів, класичні підходи залишаються основою для систематичного контролю витрат та полягають у:

- оптимізації виробничих процесів;
- боротьбі з втратами та браком;
- удосконаленні обліку витрат і нормування;
- раціоналізації використання трудових ресурсів;
- підвищенні технічного рівня виробництва.

Одним із найпоширеніших класичних методів зниження собівартості продукції є оптимізація виробничих процесів [24]. Цей метод включає впровадження сучасніших технологій, що дають змогу зменшити витрати часу, енергії та ресурсів на одиницю продукції. Також автоматизація окремих або всіх етапів виробництва дозволяє знизити вплив людського ресурсу, покращити точність операцій та скоротити кількість персоналу, необхідного для виконання рутинних завдань.

Значний вплив на зниження собівартості має боротьба з втратами та браком у процесі виробництва. Високий рівень браку не лише зменшує кількість якісної продукції, але й спричиняє повторне використання ресурсів, що збільшує витрати. Водночас поліпшення якості сировини та матеріалів позитивно позначається на загальній стабільності виробничого процесу, знижуючи ризики технічних збоїв та відходів.

Удосконалення обліку витрат і нормування дозволяє виявляти перевитрати через чітке розмежування витрат за статтями, видами продукції чи підрозділами. Впровадження системи нормативних витрат сприяє підвищенню фінансової дисципліни та дозволяє порівнювати фактичні дані з плановими [25].

Раціоналізація використання трудових ресурсів залишається актуальною задачею в умовах обмеженого бюджету. Впровадження погодинної оплати, нормування праці та мотиваційних схем дозволяє підвищити продуктивність працівників без збільшення фонду оплати праці. Крім того, ефективне управління кадрами дає змогу уникати простоїв, дублювання функцій і перевитрати часу на виробничі завдання.

Для визначення ефективності заходів, спрямованих на зниження витрат, необхідно розрахувати економічний ефект кожного заходу. Це здійснюється через порівняння витрат на одиницю продукції до і після виконання заходів. Заощадження, що виникають від реалізації заходів, визначаються шляхом множення різниці витрат на одиницю продукції на обсяг виробництва в плановому році:

$$E = (CC - CH) * AN \quad (1.7)$$

де E – економія прямих поточних витрат;

CC – прямі витрати на одиницю продукції до впровадження заходи;

CH – прямі витрати після впровадження заходу;

AN – обсяг продукції в натуральних одиницях.

Ефективне планування запасів є важливим чинником, який безпосередньо впливає на рівень витрат підприємства. Кожна одиниця запасу потребує витрат на зберігання, транспортування, обробку та управління, що включає в себе витрати на склади, страхування та утримання запасів [26]. Надмірне накопичення запасів може призвести до зайвих витрат, тоді як недостатні запаси до зриву виробничих процесів і упущених можливостей. Тому оптимізація запасів допомагає знизити витрати та покращити ефективність виробничої діяльності підприємства.

Підсумовуючи, використання як класичних методів, так і FinTech-технологій для зниження собівартості продукції є важливим етапом у забезпеченні конкурентоспроможності підприємства. Класичні методи, такі як оптимізація виробничих процесів, зниження витрат, покращення обліку витрат та раціоналізація використання трудових ресурсів, дозволяють значно зменшити витрати на одиницю продукції. Водночас новітні FinTech-рішення, зокрема автоматизація обліку та аналітики, а також впровадження інструментів прогнозування, забезпечують підприємствам гнучкість і здатність оперативно реагувати на зміни ринку. Комплексне застосування цих методів створює міцну основу для зниження витрат і підвищення економічної ефективності підприємства.

Висновки до розділу 1

Собівартість підприємства відіграє ключову роль у формуванні прибутковості, визначенні ціни продукції, оцінці рентабельності й побудові

фінансової стратегії. Вона виступає не лише економічним показником, а й стратегічним інструментом управління, що дозволяє моделювати майбутні витрати, приймати управлінські рішення та планувати довгостроковий розвиток. Раціональне планування собівартості забезпечує адаптивність до ринкових змін і стабільність фінансових результатів.

Методичні підходи до планування витрат включають нормативне планування, маржинальний аналіз, горизонтальний і вертикальний аналізи, а також факторний аналіз. Вони дозволяють підприємству точно розраховувати як постійні, так і змінні витрати, прогнозувати зміни та оцінювати вплив виробничих рішень на фінансовий результат. Водночас використання FinTech-технологій, таких як ERP-системи, аналітичні платформи на базі штучного інтелекту, хмарні сервіси й автоматизований облік, посилює можливості контролю й знижує витрати. Поєднання класичних методів оптимізації з цифровими інструментами створює гнучку та ефективну систему управління собівартістю, що дозволяє підприємству не лише знижувати витрати, а й досягати стратегічної стійкості на конкурентному ринку.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ СОБІВАРТОСТІ ПРОДУКЦІЇ ТА ОЦІНКА ЇЇ ЕФЕКТИВНОСТІ НА ПІДПРИЄМСТВІ ТОВ «В.І.Ф.»

2.1. Дослідження діяльності ТОВ «В.І.Ф.» та його позицій на профільному ринку у 2020–2024 роках

Товариство з обмеженою відповідальністю «В.І.Ф.» є українським виробником, який спеціалізується на виготовленні авторських шкіряних аксесуарів під торговельною маркою VIF. Компанія була заснована у 1993 році в місті Дніпро, ставши одним із першопроходців на ринку національної шкіргалантереї. У період, коли культура виготовлення високоякісних аксесуарів в Україні лише формувалась, підприємство вже орієнтувалося на впровадження сучасних стандартів виробництва та дизайну [27].

Упродовж тридцяти років ТОВ «В.І.Ф.» демонструє стабільне зростання, здійснює поетапну модернізацію виробництва та нарощує обсяги випуску продукції. На сьогодні підприємство володіє виробничими площами понад 2000 м² та об'єднує колектив із більш як 100 працівників. Компанія має статус юридичної особи з 1997 року та зареєстрована в м. Дніпро за адресою: вул. Моніторна, 2, кв. 244. Безпосереднє керівництво здійснює Іродова Анна Олександрівна, яка також є кінцевим бенефіціарним власником. Ефективність управлінських рішень забезпечується професійною командою, яка реалізує стратегічний розвиток бізнесу. Основні напрями діяльності ТОВ «В.І.Ф.» включають розробку дизайну, конструкторське проектування, організацію виробництва, оптову торгівлю на території України, виконання індивідуальних корпоративних замовлень, а також функціонування власної роздрібною мережі.

Місія бренду VIF полягає в популяризації українського дизайну на міжнародному ринку, а також у розбудові культури споживання якісної продукції локального виробництва. Компанія активно розвиває естетичну складову своїх виробів, підкреслюючи індивідуальність клієнта та високий рівень майстерності.

Метою діяльності ТОВ «В.І.Ф.» є створення шкіряних аксесуарів, що поєднують функціональність, емоційність та естетичну привабливість.

Асортимент продукції компанії охоплює понад 4000 моделей, включаючи сумки, портмоне, ремені, ключниці, візитниці, блокноти, косметички та навіть взуття. Основна сировина це натуральна італійська шкіра, яка обробляється за сучасними технологіями з дотриманням європейських стандартів якості. Це дозволяє підтримувати конкурентоспроможність виробів на внутрішньому ринку та забезпечувати високий рівень лояльності споживачів. Свою продукцію бренд реалізує у фірмових магазинах (рис. 2.1) та через офіційний сайт компанії [28].

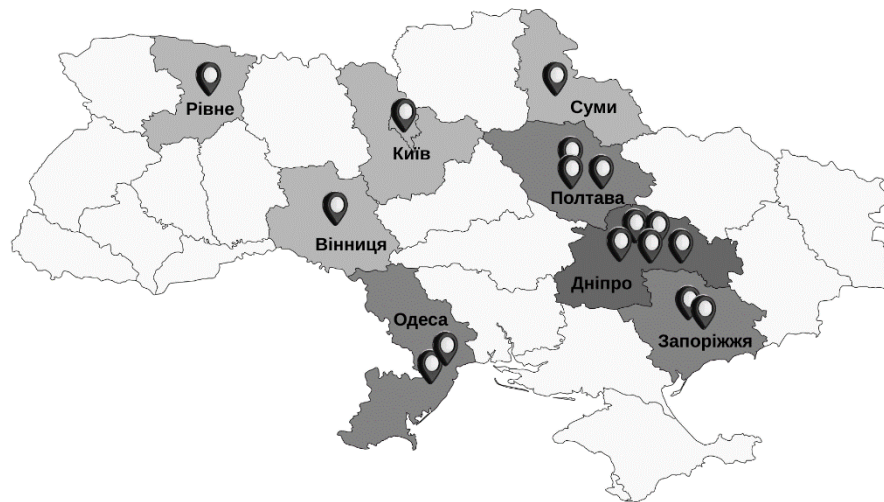

Рис. 2.1 – Географія діяльності ТОВ «В.І.Ф.» на ринку України

Фірмові магазини VIF представлені у Києві, Дніпрі, Одесі, Полтаві, Кременчуці, Сумах, Запоріжжі, Рівному, Вінниці та Чернівцях. Завдяки такій моделі збуту компанія забезпечує прямий зв'язок із кінцевим споживачем та підтримує високі стандарти сервісу. У динамічному ринковому середовищі, що постійно змінюється, ТОВ «В.І.Ф.» демонструє здатність адаптуватися, оптимізуючи бізнес-процеси та впроваджуючи нові підходи до організації праці. Гнучкість управлінських рішень, увага до дизайну, якість матеріалів та стратегічна орієнтація на розвиток дозволяють підприємству зберігати лідерські позиції в ніші вітчизняної шкіргалантереї [27]. Порівняємо кількості діючих точок збуту ТОВ «В.І.Ф.» з найближчими його конкурентами (рис. 2.2).

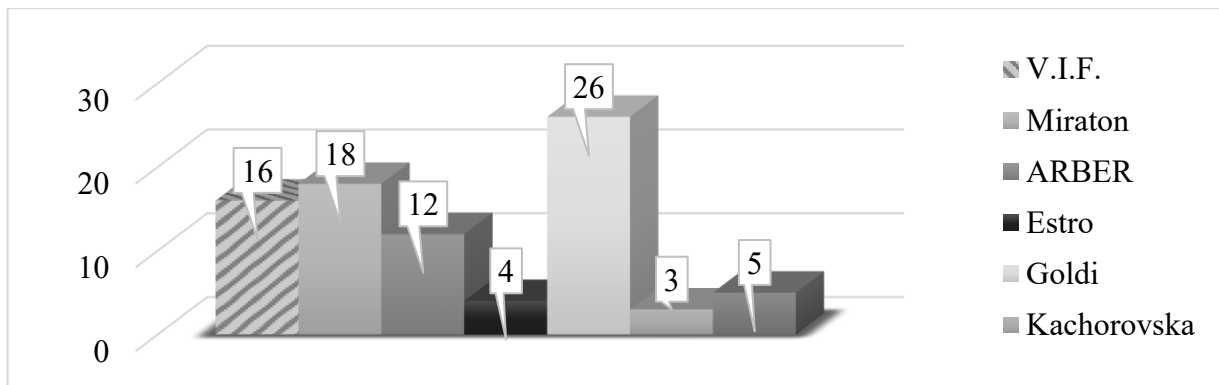

Рис. 2.2 – Порівняння кількості діючих точок збуту ТОВ «В.І.Ф.» з найближчими конкурентами

Серед національних брендів, що працюють у сегменті шкіряної галантереї та аксесуарів, ТОВ «В.І.Ф.» вирізняється стабільно високою присутністю на ринку. Компанія має 16 власних торгових точок, що є одним із найвищих показників серед безпосередніх конкурентів. Так, лише Miraton має дещо більшу кількість, а саме 18 точок збуту, тоді як інші гравці поступаються: ARBER – 12, Bagllet – 5, Kachorovska – 3, Estro – 4, а Goldi, хоч і має 26 точок, та має в своєму асортименті взуття, все одно переважно зосереджується переважно на одязі. Така широка роздрібна мережа VIF забезпечує охоплення основних регіонів України, що посилює позиції бренду на внутрішньому ринку [28]. Для задоволення попиту підприємство підтримує широкий асортимент продукції, орієнтований на різні сегменти цільової аудиторії (табл. 2.1).

Таблиця 2.1 – Цільова аудиторія та асортиментні пропозиції ТОВ «В.І.Ф.»

Група ЦА	Опис ЦА	Пропозиція бренду
Молоді активні жінки	Жінки віком 20-35 років, що ведуть активний стиль життя, цікавляться модою, працюють або навчаються	Рюкзаки, шопери, клатчі, сумки-кросбоді, аксесуари до сумок
Бізнес-клієнти	Люди 25-50 років, працюють в офісі, цінують якість, стриманий стиль та функціональність	Портфелі, органайзери, обкладинки, шкіряні портмоне, сумки для ноутбука
Мандрівники	Люди, що часто подорожують, як для відпочинку, так і по роботі	Дорожні валізи, сумки на колесах, travel-аксесуари, рюкзаки з відділенням для документів
Покупці подарунків	Особи, які шукають стильний, якісний подарунок на свято чи подію	Косметички, ключниці, шкіряні рукавички, брелки, подарункові набори

Компанія орієнтується на молодих активних жінок, бізнес-клієнтів, мандрівників і покупців подарунків, що дозволяє охоплювати як повсякденні, так і спеціалізовані споживчі запити. Наприклад, для жінок віком 20-35 років бренд пропонує модні рюкзаки, клатчі та сумки-кросбоді, що відповідають сучасним трендам та стилю активного життя. Натомість бізнес-аудиторії, яка цінує функціональність і стриманий дизайн, доступні портфелі, органайзери, обкладинки та аксесуари для роботи.

Важливою складовою стратегії є також орієнтація на мандрівників, для цієї групи передбачено валізи, travel-рюкзаки та аксесуари для поїздок. Окрему нішу займають покупці подарунків, яким бренд пропонує стильні та універсальні вироби, зокрема косметички, брелки та подарункові набори. Такий асортимент дозволяє ТОВ «В.І.Ф.» ефективно реагувати на сезонний попит і забезпечувати персоналізовану пропозицію для різних споживчих груп, що сприяє зростанню лояльності клієнтів і зміцненню позицій на ринку.

2.2. Оцінка фінансового стану підприємства на основі ключових показників ефективності

Фінансовий стан підприємства є ключовим індикатором його стабільності, здатності забезпечувати безперервність операційної діяльності та реалізовувати стратегічні завдання. Комплексна оцінка ефективності ТОВ «В.І.Ф.» передбачає аналіз динаміки основних фінансових показників, що відображають структуру балансу, рівень рентабельності, ліквідності та ділової активності.

Першочергово доцільно здійснити горизонтальний аналіз балансу підприємства, зокрема структури активу, оскільки саме активи формують ресурсну базу компанії та є основою її виробничої та комерційної діяльності. Аналіз змін у складі та обсязі активів дозволяє оцінити динаміку інвестиційної та господарської активності ТОВ «В.І.Ф.» упродовж досліджуваного періоду (табл. 2.2).

Таблиця 2.2 – Горизонтальний аналіз активу балансу ТОВ «В.І.Ф.» [29]

Назва рядка	2020	2021	2022	2023	2024	Абсолют- не (+;-)	Відносне, %
I. Необоротні активи							
Нематеріальні активи	33	30	27	0	0	-33	-100,00
первісна вартість	43	45	45	0	0	-43	-100,00
накопичена амортизація	10	15	18	0	282	272	2720,00
Незавершені капітальні інвестиції	28	28	927	647	2837	2809	10032,14
Основні засоби	1966	1742	2270	2131	11193	9227	469,33
первісна вартість	8944	9002	9895	10036	8356	-588	-6,57
знос	6978	7260	7625	7905	0	-6978	-100,00
Довгострокові фінансові інвестиції: які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	20	20	20	20	20	0	0,00
Усього за розділом I	2047	1820	3244	2798	3139	1092	53,35
II. Оборотні активи							
Запаси	80627	76875	79753	75734	67164	-13463	-16,70
Виробничі запаси	29479	36054	44260	43648	34817	5338	18,11
Готова продукція	14844	3864	626	576	587	-14257	-96,05
Товари	36304	36957	34867	31510	31760	-4544	-12,52
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	7557	11113	3069	2527	4250	-3307	-43,76
Дебіторська заборгованість за розрахунками: з бюджетом	16	120	633	355	0	-16	-100,00
Інша поточна дебіторська заборгованість	12650	8981	9741	9993	12885	235	1,86
Гроші та їх еквіваленти	2352	4389	284	525	470	-1882	-80,02
Готівка	134		0	0	0	-134	-100,00
Рахунки в банках	1982	4389	284	525	470	-1512	-76,29
Інші оборотні активи	49	156	369	104	269	220	448,98
Усього за розділом II	103251	101634	93849	89238	85038	-18213	-17,64
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	0		0	0	0	0	-
Баланс	105298	103454	97093	92036	88177	-17121	-16,26

Горизонтальний аналіз активу балансу ТОВ «В.І.Ф.» за 2020-2024 роки демонструє суттєві зміни в абсолютних показниках майна підприємства. За цей період загальний обсяг активів зменшився на 17 121 тис. грн., тобто на 16,26%,

що вказує на певне скорочення ресурсної бази. При цьому динаміка необоротних активів є позитивною, адже їх загальна сума зросла на 1092 тис. грн., що складає приріст в обсязі 53,35%. Головним чинником зростання необоротних активів стало різке зростання основних засобів на 9227 тис. грн. та незавершених капітальних інвестицій на 2809 тис. грн. Такий приріст свідчить про активну інвестиційну діяльність підприємства у реальні активи, спрямовану на оновлення матеріально-технічної бази.

Натомість найбільшого скорочення зазнали оборотні активи, зменшення склало 18 213 тис. грн. або ж скорочення на 17,64%. Зокрема, істотне падіння продемонстрували такі статті, як «готова продукція» на 14 257 тис. грн., або 96,05% та «гроші та їх еквіваленти» скоротились на 1 882 тис. грн., або –80,02%. Це може вказувати на зниження рівня запасів готової продукції через збільшення обсягів реалізації або зміну логістичної моделі. Також помітне зменшення дебіторської заборгованості за продукцію, товари, роботи, послуги на 3 307 тис. грн., що складає зменшення на 43,76%, що може бути наслідком поліпшення розрахункової дисципліни з боку контрагентів або ж зміни умов співпраці. Натомість зросли виробничі запаси на 5 338 тис. грн. та інші оборотні активи на 220 тис. грн., що може бути пов'язано з підготовкою до майбутніх виробничих циклів або сезонною специфікою діяльності.

За результатами аналізу простежується загальне скорочення активів підприємства, однак цей процес супроводжується активним нарощенням інвестицій у основні засоби та незавершене будівництво. Така динаміка вказує на перехід до інвестиційної фази розвитку, коли значні ресурси спрямовуються на модернізацію та розширення виробництва. Зменшення оборотних активів потребує подальшого моніторингу, особливо в частині грошових коштів та готової продукції, однак паралельне зниження дебіторської заборгованості свідчить про ефективніше управління фінансовими потоками в межах операційної діяльності.

Наступним кроком у дослідженні фінансового стану є проведення структурного аналізу активу балансу, що дозволить оцінити співвідношення його

складових та виявити тенденції у зміні пріоритетів використання ресурсів підприємства (рис. 2.3).

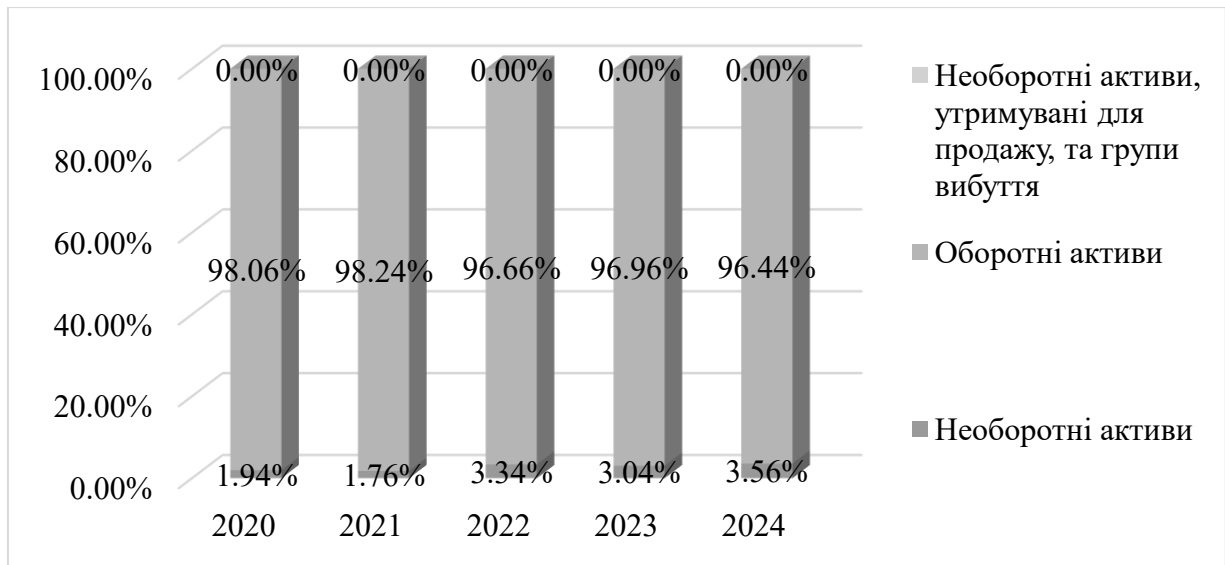

Рис. 2.3 – Структура активу балансу ТОВ «В.І.Ф.»

Результати вертикального аналізу активу балансу ТОВ «В.І.Ф.» у 2020-2024 роках демонструють переважання оборотних активів у загальній структурі майна підприємства. Протягом аналізованого періоду їх питома вага коливалася в межах від 98,24 у 2020 році до 96,44% у 2024. У 2020 році оборотні активи становили 98,06% від загального обсягу активів, і хоча у 2022 році їх частка дещо знизилася до 96,66%, у 2023-2024 роках вона залишалась стабільно високою, саме 96,96% і 96,44% відповідно. Така ситуація свідчить про зосередженість підприємства на забезпеченні гнучкості в обігу коштів і підтримці операційної діяльності.

Питома вага необоротних активів, навпаки, упродовж п'ятирічного періоду залишалася порівняно незначною, хоча демонструвала поступове зростання: з 1,94% у 2020 році до 3,56% у 2024 році. Найвищий приріст зафіксовано у 2022 році до 3,34%, що вказує на активізацію інвестицій у довгострокові активи, такі як основні засоби та капітальні інвестиції. У 2024 році цей показник досягнув найвищого значення 3,56% за весь період, що підтверджує тенденцію до посилення інвестиційної складової в діяльності підприємства. Незмінно нульове значення мають необоротні активи, утримувані для продажу, що свідчить про

відсутність таких активів у структурі майна компанії протягом усіх аналізованих років.

Таким чином, вертикальний аналіз підтверджує збереження орієнтації підприємства на оборотні ресурси, які забезпечують оперативну гнучкість, водночас поступове зростання частки необоротних активів може бути ознакою стратегічного курсу на зміцнення виробничої та інфраструктурної бази.

Для комплексного розуміння змін у фінансовому становищі підприємства доцільно провести горизонтальний і вертикальний аналіз пасиву балансу, що дасть змогу оцінити динаміку зобов'язань та власного капіталу, а також виявити тенденції у фінансуванні діяльності ТОВ «В.І.Ф.» (табл. 2.3).

Таблиця 2.3 – Горизонтальний аналіз пасиву балансу ТОВ «В.І.Ф.» [29]

Назва рядка	2020	2021	2022	2023	2024	Абсолют- не (+;-)	Відносне, %
1	2	3	4	5	6	7	8
I. Власний капітал Зареєстрований (пайовий) капітал	78	78	78	78	78	0	0,00
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	55446	56879	57422	57297	56450	1004	1,81
Усього за розділом I	55524	56957	57500	57375	56528	1004	1,81
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення	0	0	0	0	0	0	-
Усього за розділом II	0	0	0	0	0	0	-
III. Поточні зобов'язання і забезпечення Короткострокові кредити банків	0	0	0	0	0	0	-
Поточна кредиторська заборгованість за: товари, роботи, послуги	27704	19399	16176	14074	9843	-17861	-64,47
розрахунками з бюджетом	656	161	134	102	360	-296	-45,12
у тому числі з податку на прибуток	178	89	119	50	151	-27	-15,17
розрахунками зі страхування	109	100	17	60	73	-36	-33,03
розрахунками з оплати праці	354	316	61	238	288	-66	-18,64
за розрахунками з учасниками	192	192	192	192	192	0	0,00

1	2	3	4	5	6	7	8
Інші поточні зобов'язання	20759	26329	23013	19995	20893	134	0,65
Усього за розділом III	49774	46497	39593	34661	31649	-18125	-36,41
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	0	0	0	0	0	0	-
V. Чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду	0	0	0	0	0	0	-
Баланс	105298	103454	97093	92036	88177	-17121	-16,26

Горизонтальний аналіз пасиву балансу ТОВ «В.І.Ф.» за 2020-2024 роки виявив помірні зміни у складі власного капіталу та значне скорочення обсягів поточних зобов'язань. Загальна сума балансу за цей період зменшилася на 17 121 тис. грн. що склало скорочення на 16,26%, що відповідає аналогічному скороченню активів і свідчить про зменшення загального обсягу господарських ресурсів підприємства.

Власний капітал компанії залишався стабільним і зріс на 1 004 тис. грн. (+1,81%), переважно за рахунок накопичення нерозподіленого прибутку. Зареєстрований капітал залишався незмінним протягом усього періоду на рівні 78 тис. грн., що є типовою ознакою для стабільних компаній, які не проводили додаткових емісій. Така динаміка власного капіталу вказує на певну фінансову сталість підприємства та його здатність до самофінансування.

Найпомітніші зміни стосуються поточних зобов'язань, які у 2024 році знизилися на 18 125 тис. грн. порівняно з 2020 роком, що склало скорочення на 36,41%. Найбільше скорочення відбулося за статтею «поточна кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги», яка зменшилася на 17 861 тис. грн. або ж -64,47%. Така динаміка може вказувати як на покращення платіжної дисципліни компанії, так і на зменшення обсягів закупівель чи обсягів виробництва. Незначне зменшення спостерігалось також у зобов'язаннях перед бюджетом на 45,12%, зі страхування на 33,03% та з оплати праці на 18,64%, що

може вказувати про більш ефективне управління короткостроковими фінансовими потоками. Водночас інші поточні зобов'язання зросли на 134 тис. грн., тобто на 0,65%, зберігаючи загалом помірний рівень змін.

Відсутність довгострокових зобов'язань протягом усього періоду свідчить про відмову підприємства від залучення довгострокового боргового фінансування, що може знижувати фінансові ризики, але водночас обмежує можливості масштабних інвестиційних проєктів за рахунок зовнішніх джерел.

Отже, структура пасиву ТОВ «В.І.Ф.» демонструє стабільну залежність від власного капіталу при поступовому скороченні короткострокових зобов'язань. Така динаміка є ознакою обережної фінансової політики, що базується на самофінансуванні та зниженні кредитного навантаження. Загалом такі рішення є доцільними за умови кризових ситуацій таких як війна хоча може свідчити і про зменшення обсягів ділової активності у певні роки.

Для глибшого розуміння фінансової стійкості ТОВ «В.І.Ф.» доцільно розглянути зміну частки основних джерел фінансування у загальній структурі пасиву (рис. 2.4).

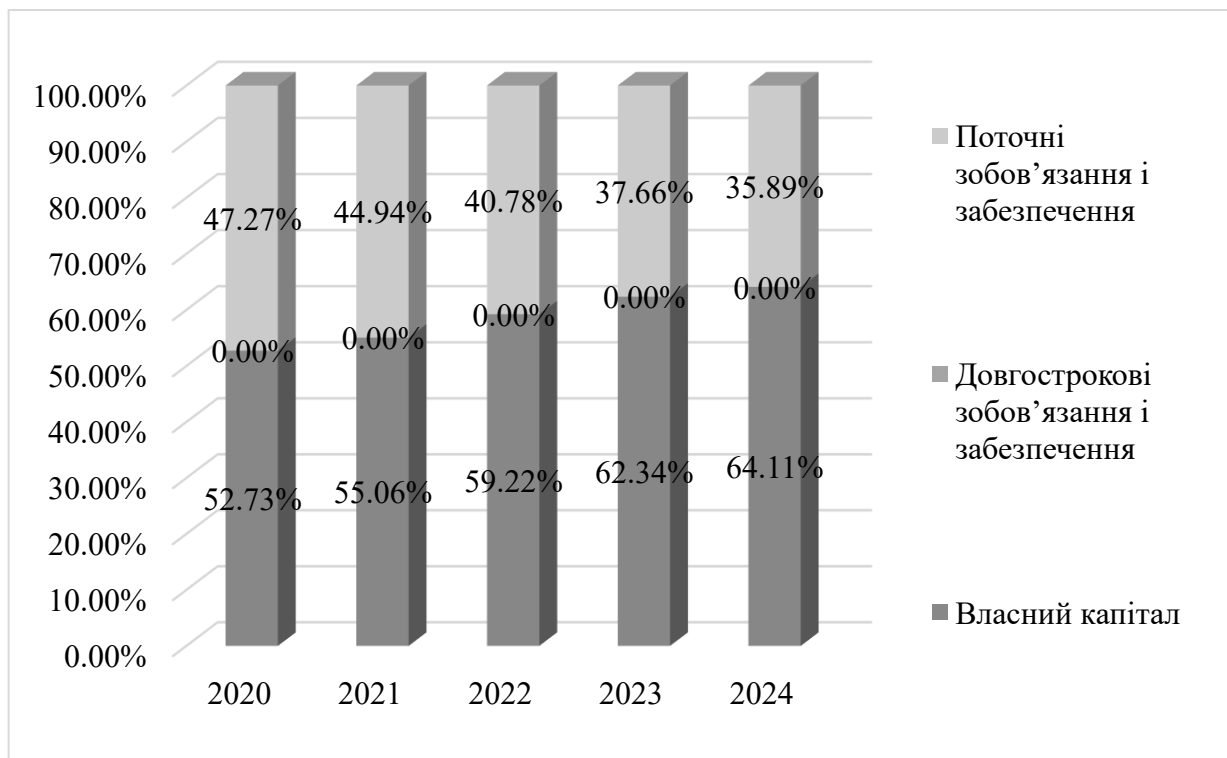

Рис. 2.4 – Структура пасиву балансу ТОВ «В.І.Ф.»

Результати вертикального аналізу пасиву балансу ТОВ «В.І.Ф.» демонструють поступову зміну співвідношення між власним капіталом та поточними зобов'язаннями на користь першого. У 2020 році частка власного капіталу становила 52,73% від загального обсягу пасивів, тоді як поточні зобов'язання займали 47,27%. У 2021 році питома вага власного капіталу зросла до 55,06%, що супроводжувалося відповідним зниженням частки короткострокових зобов'язань до 44,94%. Ця тенденція зберігалася і в наступні роки: у 2022 році власний капітал досяг 59,22%, у 2023 – 62,34%, а у 2024 вже 64,11%.

Зворотною динамікою характеризувались поточні зобов'язання. Їх частка щорічно зменшувалась: з 47,27% у 2020 році до 44,94% у 2021, далі до 40,78% у 2022, 37,66% у 2023 та 35,89% у 2024 році. Такі зміни підтверджують висновки горизонтального аналізу пасиву та є наслідком як зменшення обсягів залучених короткострокових ресурсів, так і зростання фінансової автономії компанії. Протягом усього аналізованого періоду у структурі пасиву відсутні довгострокові зобов'язання, що вказує на небажання або відсутність потреби у залученні довгострокового фінансування.

Таким чином, компанія демонструє послідовне зміцнення власної фінансової бази. Зростання частки власного капіталу в загальній структурі пасиву є ознакою підвищення фінансової самостійності та стабільності, що створює потенціал для подальшого розвитку без суттєвого зовнішнього навантаження.

Для комплексної оцінки фінансово-господарської діяльності ТОВ «В.І.Ф.» важливо проаналізувати, як змінювались основні показники доходів і витрат упродовж аналізованого періоду (табл. 2.4). Горизонтальний аналіз звіту про прибутки та збитки дозволяє виявити ключові тенденції у формуванні виручки, собівартості продукції, операційних витрат і фінансового результату, що, у свою чергу, надає можливість оцінити загальну динаміку прибутковості підприємства.

Таблиця 2.4 – Горизонтальний аналіз звіту про прибутки та збитки ТОВ «В.І.Ф.» [29]

Назва рядка	2020	2021	2022	2023	2024	Абсолют -не (+;-)	Відносне , %
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	78077	86163	36070	27904	35110	-42967	-55,03
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	56317	68872	28297	20270	29581	-26736	-47,47
Валовий: прибуток	21760	17291	7773	7634	5529	-16231	-74,59
Інші операційні доходи	130	9990	5149	690	4876	4746	3650,77
Адміністративні витрати	3042	3904	3346	4048	5804	2762	90,80
Витрати на збут	20722	20997	7239	4228	4051	-16671	-80,45
Інші операційні витрати	413	609	3578	2610	399	-14	-3,39
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток	0	1771	0	2562	151	151	-
збиток	2287	0	1241	0	0	-2287	-100,00
Інші фінансові доходи	31	0	2	2714	0	-31	-100,00
Інші доходи	3290	33	1901	0	0	-3290	-100,00
Інші витрати	1	0	0	0	0	-1	-100,00
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток	1033	1804	662	-100	151	-882	-85,38
Витрати (дохід) з податку на прибуток	-201	-371	0	0	-151	50	-24,88
Чистий фінансовий результат: прибуток	832	1433	662	0	0	-832	-100,00

Горизонтальний аналіз звіту про прибутки та збитки ТОВ «В.І.Ф.» показує істотну нестабільність фінансових результатів протягом 2020-2024 років. Чистий дохід від реалізації продукції зменшився з 78 077 тис. грн. у 2020 році до 35 110 тис. грн. у 2024, тобто на 42 967 тис. грн. або 55,03%. При цьому в останньому році зафіксовано незначне зростання доходу порівняно з 2023 роком у обсязі 7 206 тис. грн., що може свідчити про часткове відновлення обсягів продажу після попереднього падіння.

Собівартість реалізованої продукції демонструє схожу динаміку. У 2020 році вона становила 56 317 тис. грн., а у 2024 вже 29 581 тис. грн. У порівнянні з попереднім 2023 роком, цей показник зріс на 9 311 тис. грн., або ж на 45,94%, що вказує на суттєве подорожчання виробництва в умовах часткового відновлення доходів. Через коливання виручки та собівартості валовий прибуток поступово

зменшувався: з 21 760 тис. грн. у 2020 році до 5 529 тис. грн. у 2024, що означає скорочення на 16 231 тис. грн. або 74,6%.

Особливо помітним є зниження витрат на збут на 16 671 тис. грн. або 80,45% порівняно з 2020 роком. Така тенденція може бути наслідком оптимізації витратної частини або зменшення масштабів комерційної активності. Натомість адміністративні витрати суттєво зросли з 3 042 тис. грн. у 2020 році до 5 804 тис. грн. у 2024, або ж на +73,46%, що може сигналізувати про підвищення постійних витрат, зокрема на управлінський персонал чи обслуговування внутрішніх процесів.

Інші операційні доходи мали коливальний характер. У 2021 році спостерігався різкий сплеск до 9 990 тис. грн., проте вже у 2024 році цей показник становив лише 4 876 тис. грн. Інші витрати підприємства залишались незначними, окрім 2022 та 2023 років, коли показники сягали 3 578 та 2 610 тис. грн. відповідно.

Фінансовий результат до оподаткування мав нестабільну динаміку у зв'язку зі зміною попередньо проаналізованих показників. У 2020 році компанія отримала прибуток у розмірі 1 033 тис. грн., у 2021 у розмірі 1 804 тис. грн., а вже у 2023 році показник складав збиток в обсязі 100 тис. грн. У 2024 році зафіксовано скромний прибуток у розмірі 151 тис. грн., проте це вже значно краще за збитковий результат 2023 року. Найбільш помітним є зниження чистого фінансового результату з 832 тис. грн. у 2020 році до нульового значення у 2023-2024 роках, що демонструє повне припинення прибутковості бізнесу в останні два роки аналізованого періоду.

У підсумку, підприємство пережило значне зменшення обсягів діяльності, що негативно вплинуло на валовий прибуток та кінцевий фінансовий результат. Водночас компанії вдалося скоротити комерційні витрати, але зростання адміністративних витрат і нестабільність інших доходів не дозволили компенсувати загальне падіння прибутковості. Для покращення результатів ТОВ «В.І.Ф.» доцільно зосередити увагу на підвищенні операційної ефективності та пошуку додаткових джерел доходу.

З метою уточнення впливу витрат на фінансові результати підприємства варто розглянути, як змінювались чистий дохід і собівартість реалізації протягом аналізованого періоду.

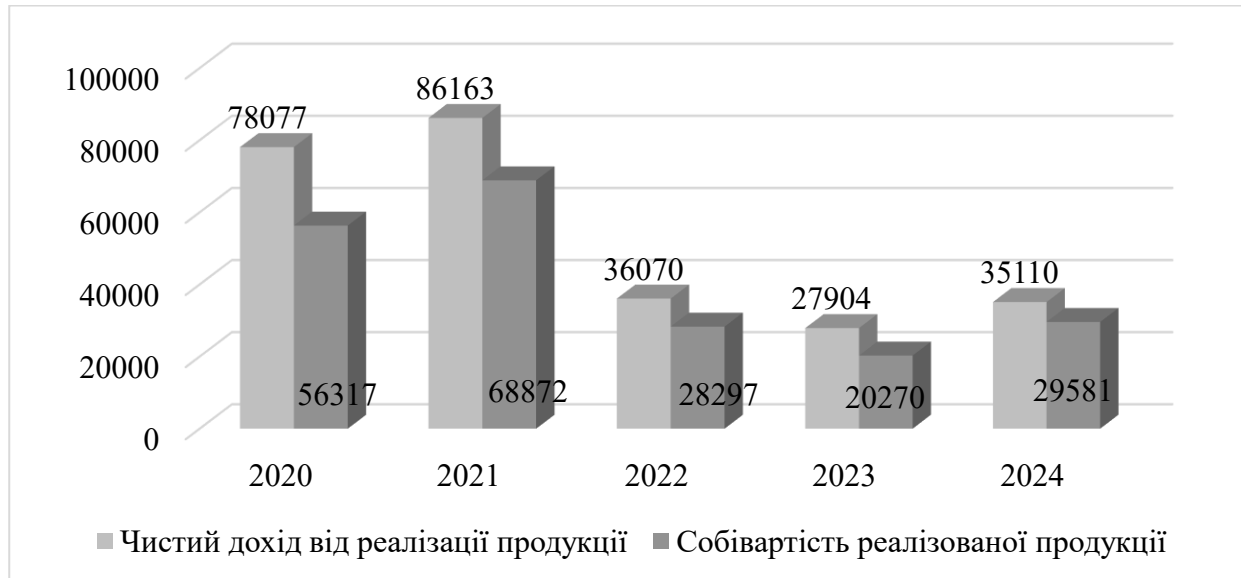

Рис. 2.5 – Динаміка чистого доходу та собівартості реалізованої продукції ТОВ «В.І.Ф.» [29]

Упродовж аналізованого періоду ТОВ «В.І.Ф.» демонструвало нестабільну динаміку чистого доходу від реалізації продукції. У 2020 році обсяг виручки становив 78 077 тис. грн., після чого в 2021 році відбулося зростання до 86 163 тис. грн., що свідчить про позитивну тенденцію. Проте вже у 2022 році дохід різко зменшився до 36 070 тис. грн. більш ніж удвічі порівняно з попереднім роком. Це могло бути пов'язано із економічними умовами, такими як початок повномасштабної війни та зниження купівельної спроможності споживачів. У 2023 році спостерігалось подальше зниження до 27 904 тис. грн. У 2024 році виручка дещо зросла до 35 110 тис. грн., що може вказувати на поступове відновлення позицій компанії.

Собівартість реалізованої продукції також змінювалась досить динамічно. У 2020 році вона становила 56 317 тис. грн., а вже в 2021 зросла до 68 872 тис. грн. У 2022 році витрати значно скоротилися до 28 297 тис. грн., що відповідало падінню обсягів реалізації. У 2023 році собівартість досягла мінімального

значення 20 270 тис. грн. У наступному році витрати знову зросли, склавши 29 581 тис. грн., що може бути результатом як збільшення виробництва, так і дорожчанням ресурсів.

Загалом динаміка показує тісний зв'язок між обсягами доходів і витрат. У періоди зниження виручки підприємство скорочувало собівартість, пристосовуючись до ринкової ситуації. Проте у 2024 році темпи зростання собівартості випереджали темпи зростання доходу, що може свідчити про зниження ефективності виробництва, підвищення собівартості одиниці продукції або послаблення контролю за витратами. Це вказує на потребу у вдосконаленні витратної політики та підвищенні операційної гнучкості.

Для кращого розуміння прибутковості реалізації варто дослідити динаміку частки витрат у складі доходу підприємства (рис. 2.6).

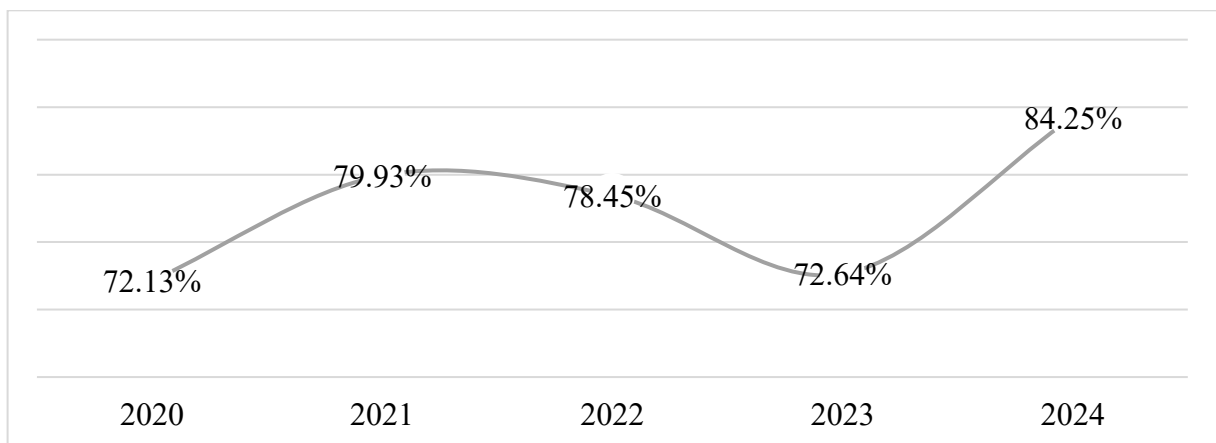

Рис. 2.6 – Динаміка собівартості реалізованої продукції у чистому доході від реалізації продукції ТОВ «В.І.Ф.»

У 2020 році частка собівартості у структурі чистого доходу від реалізації становила 72,13%, що вказувало на відносно стабільний рівень витрат у порівнянні з виручкою. Проте вже у 2021 році спостерігається її зростання до 79,93%, що означає погіршення співвідношення доходів і витрат, адже частка витрат зросла швидше, ніж дохід. У 2022 році показник дещо знизився до 78,45%, але залишався на високому рівні, що обмежувало прибутковість. У 2023 році частка скоротилася до 72,64%, що є позитивною зміною та може свідчити про тимчасову оптимізацію витрат або зростання ефективності виробничих процесів.

Однак уже у 2024 році показник знову зростає до 84,25%, досягнувши найвищого значення за п'ятирічний період.

Така динаміка демонструє нестабільність у контролі над витратами, а також залежність підприємства від зовнішніх чинників, що впливають на собівартість. Різке зростання показника у 2024 році може свідчити про зниження маржинальності та потребу в посиленні контролю за витратами, впровадженні заходів із підвищення продуктивності та переоцінці постачальницьких умов або технологій виробництва.

Після проведення горизонтального та вертикального аналізу балансу, а також звіту про фінансові результати ТОВ «В.І.Ф.» стало можливим визначити основні тенденції змін у структурі активів і пасивів, рівнях доходів і витрат, а також загальний напрям фінансового розвитку підприємства. Проте для більш комплексної оцінки фінансового стану необхідно перейти до розрахунку й аналізу ключових фінансових коефіцієнтів, які відображають ефективність функціонування підприємства.

Зокрема, дослідження варто продовжити з аналізу показників ділової активності, що характеризують інтенсивність використання ресурсів та швидкість обігу капіталу. Далі важливо оцінити рівень ліквідності та платоспроможності, адже саме ці показники визначають здатність ТОВ «В.І.Ф.» виконувати поточні зобов'язання та зберігати фінансову стійкість в умовах змінного ринкового середовища. На завершення розглядатимуться коефіцієнти рентабельності, які дозволяють оцінити здатність підприємства генерувати прибуток у співвідношенні до витрат, активів або власного капіталу.

Завдяки такому підходу буде забезпечено цілісне розуміння фінансового стану підприємства на всіх рівнях від структури балансу до реальної ефективності господарської діяльності.

Аналіз показників ділової активності ТОВ «В.І.Ф.» проведемо на базі даних табл. 2.5.

Таблиця 2.5 – Аналіз показників ділової активності ТОВ «В.І.Ф.

Назва рядка	2020	2021	2022	2023	2024	Абсолютне (+;-)	Відносне %
Коефіцієнт покриття реалізованих виробничих витрат	0,72	0,80	0,78	0,73	0,84	0,12	16,81
Коефіцієнт окупності реалізованих виробничих витрат	1,39	1,25	1,27	1,38	1,19	-0,20	-14,39
Коефіцієнт покриття постійних витрат	3,29	3,46	3,41	3,37	3,56	0,28	8,44
Коефіцієнт окупності постійних витрат	0,30	0,29	0,29	0,30	0,28	-0,02	-7,78
Коефіцієнт покриття адміністративних витрат	25,67	22,07	10,78	6,89	6,05	-19,62	-76,43
Коефіцієнт окупності адміністративних витрат	0,04	0,05	0,09	0,15	0,17	0,13	324,29
Коефіцієнт покриття витрат на збут	3,77	4,10	4,98	6,60	8,67	4,90	130,03
Коефіцієнт окупності витрат на збут	0,27	0,24	0,20	0,15	0,12	-0,15	-56,53
Коефіцієнт покриття інших операційних витрат	2,58	2,41	2,05	1,73	126,75	124,17	4812,11
Коефіцієнт окупності інших операційних витрат	0,39	0,41	0,49	0,58	0,01	-0,38	-97,96

Аналіз показників ділової активності ТОВ «В.І.Ф.» за період 2020-2024 роки демонструє загальну тенденцію до зниження ефективності використання капіталу та оборотних активів. Зокрема, коефіцієнт оборотності капіталу зменшився з 0,74 у 2020 році до 0,40 у 2024 році, що становить падіння на 46,3%. Це вказує на те, що підприємство стало менш ефективним у генерації доходу на кожен гривню вкладеного капіталу. Аналогічну тенденцію демонструють коефіцієнти оборотності оборотних активів та матеріальних оборотних активів, які знизилися з 0,76 до 0,41, або ж на 45,4% та з 0,97 до 0,52, що становить - 46,02% відповідно.

Незважаючи на загальне зниження більшості показників оборотності, коефіцієнт оборотності готової продукції демонструє кардинально іншу динаміку, адже він зріс із 5,26 у 2020 році до 59,81 у 2024 році, що є зростанням на 1037%. Це означає, що підприємство значно покращило швидкість реалізації готової продукції, що позитивно впливає на ліквідність та здатність швидко генерувати грошові потоки. Проте зниження коефіцієнтів оборотності дебіторської заборгованості з 3,86 до 2,05 (-46,93%) та кредиторської

заборгованості з 1,57 до 1,11 (-29,28%) свідчить про уповільнення розрахунків з контрагентами, що може створювати ризики затримок у грошових потоках та збільшення фінансових витрат.

Оборотність власного капіталу також зазнала значного падіння з 1,41 у 2020 році до 0,62 у 2024 році, що склало зменшення на 55,83%. Це вказує на те, що підприємство зазнало зниження ефективності використання власних ресурсів для створення доходу, що може впливати на загальну рентабельність і привабливість для інвесторів.

Отже, хоча покращення у швидкості реалізації готової продукції є позитивним фактором, загальна тенденція зниження оборотності капіталу, активів і власного капіталу вказує на необхідність посилення управління активами та дебіторською заборгованістю для покращення фінансової стійкості та ефективності підприємства.

Розглянемо зміну показників капіталовіддачі основних засобів і продуктивності праці, що відображають рівень ефективності виробничих потужностей ТОВ «В.І.Ф.».

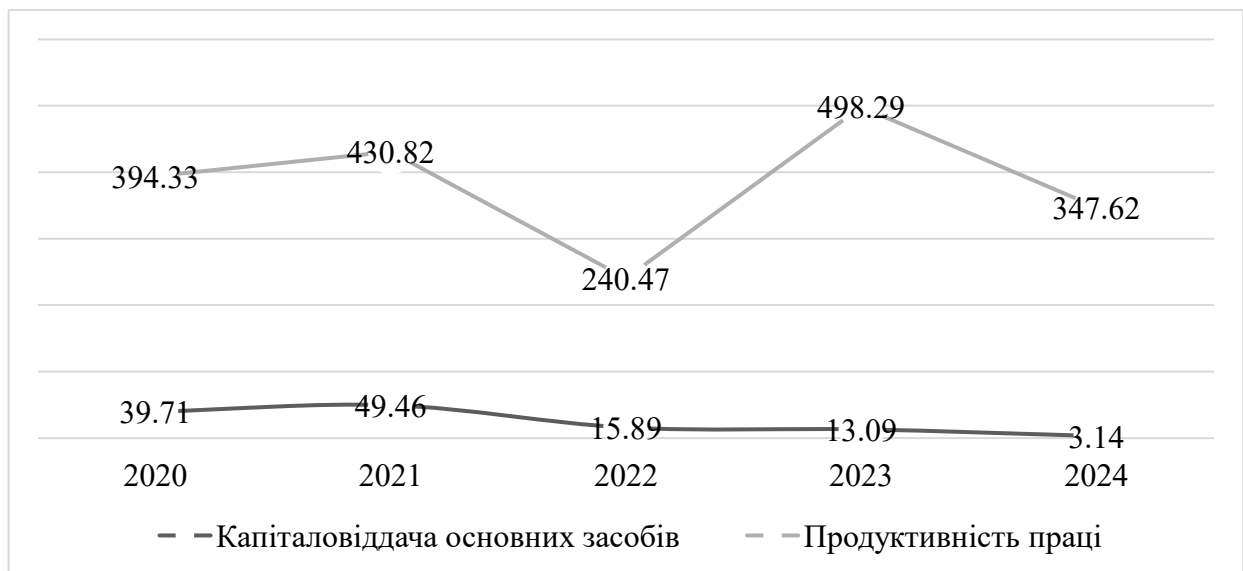

Рис. 2.7 – Динаміка капіталовіддачі основних засобів та продуктивність праці ТОВ «В.І.Ф.»

Динаміка капіталовіддачі основних засобів за період з 2020 по 2024 рік показує значне коливання. Після зростання з 39,71 у 2020 році до 49,46 у 2021

році, цей показник різко знизився до 15,89 у 2022 році і продовжив спад до 3,14 у 2024 році. Така тенденція відображає зниження ефективності використання основних засобів підприємством, що може бути пов'язано з модернізацією, оновленням або недостатнім завантаженням обладнання.

Водночас продуктивність праці демонструє більш нестабільну поведінку. Після підвищення з 394,33 тис. грн./ос. у 2020 році до 430,82 тис. грн./ос. у 2021 році відбулося падіння до 240,47 тис. грн./ос. у 2022 році, але потім вона зросла до 498,29 тис. грн./ос. у 2023 році, і трохи знизилася до 347,62 тис. грн./ос. у 2024 році. Така зміна свідчить про коливання в ефективності роботи персоналу, можливо через організаційні зміни, коливання обсягів виробництва або зміни у структурі праці. У цілому, незважаючи на падіння капіталовіддачі, продуктивність праці залишається відносно високою, що вказує на певний рівень адаптації трудових ресурсів до умов підприємства.

Наступним етапом аналізу фінансового стану ТОВ «В.І.Ф.» є визначення показників ліквідності, які характеризують здатність підприємства своєчасно виконувати свої зобов'язання. Загальний коефіцієнт ліквідності відображає співвідношення між всіма поточними активами та короткостроковими зобов'язаннями, показуючи загальну платоспроможність підприємства. Швидка ліквідність враховує лише найбільш ліквідні активи, виключаючи запаси, а абсолютна ліквідність фокусується на грошових коштах і їх еквівалентах, демонструючи здатність покривати зобов'язання негайно (рис. 2.8).

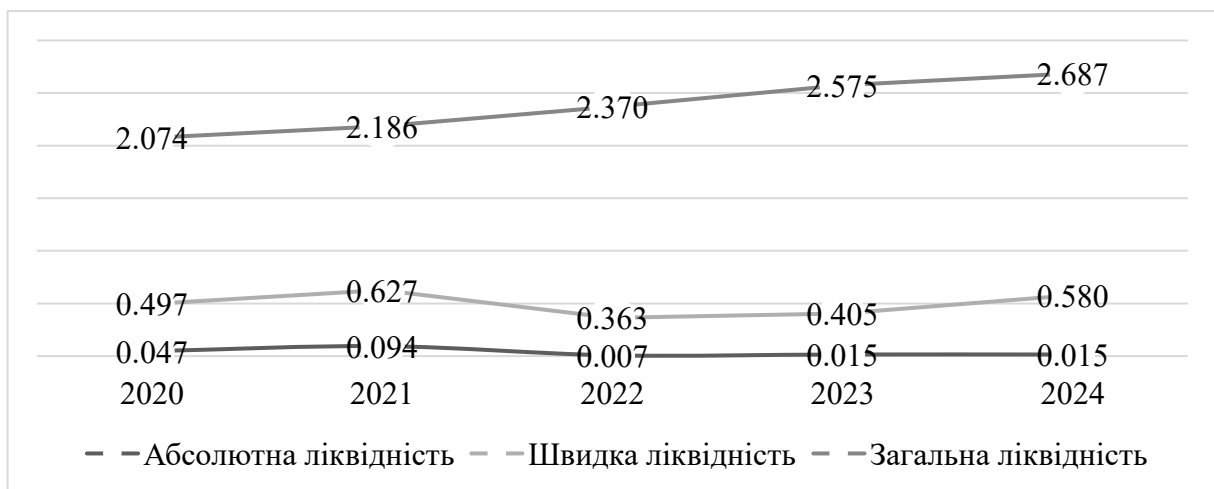

Рис. 2.8 – Аналіз показників ліквідності ТОВ «В.І.Ф.»

Показники ліквідності ТОВ «В.І.Ф.» демонструють позитивну динаміку загальної та швидкої ліквідності протягом аналізованого періоду. Загальний коефіцієнт ліквідності поступово зростав з 2,074 у 2020 році до 2,687 у 2024 році, що вказує на покращення здатності підприємства покривати короткострокові зобов'язання всіма поточними активами. Швидка ліквідність, хоч і мала коливання, також збільшилась з 0,497 до 0,580, свідчаючи про поліпшення співвідношення ліквідних активів без урахування запасів до зобов'язань. Водночас абсолютна ліквідність залишилась на низькому рівні, коливаючись у межах від 0,007 до 0,015, що свідчить про обмежену можливість підприємства негайно покривати свої зобов'язання грошовими коштами. Загалом динаміка показників свідчить про покращення ліквідності ТОВ «В.І.Ф.» з акцентом на підвищення загальної та швидкої ліквідності, тоді як абсолютна ліквідність потребує додаткової уваги для зміцнення фінансової стійкості.

Наступним етапом дослідження є аналіз показників рентабельності, які відображають ефективність діяльності підприємства з різних аспектів. Зокрема, розглянемо валову, операційну та чисту рентабельність реалізації, а також рентабельність активів і власного капіталу. Ці показники допоможуть оцінити, наскільки успішно ТОВ «В.І.Ф.» використовує свої ресурси для отримання прибутку.

Таблиця 2.6 – Аналіз показників рентабельності ТОВ «В.І.Ф.»

Показники	2020	2021	2022	2023	2024	Абсолютне (+;-)	Відносне, %
Валова рентабельність	0,279	0,201	0,215	0,274	0,157	-0,121	-43,50
Операційна рентабельність	-0,029	0,000	-0,034	0,092	0,004	0,034	-114,68
Чиста рентабельність реалізації	0,011	0,017	0,018	0,000	0,000	-0,011	-100,00
Рентабельність активів	-0,022	0,000	-0,013	0,028	0,002	0,023	-107,88
Рентабельність власного капіталу	0,015	0,025	0,012	0,000	0,000	-0,015	-100,00

Аналіз показників рентабельності ТОВ «В.І.Ф.» демонструє значну зміну ефективності діяльності підприємства протягом періоду. Валова рентабельність знизилася з 0,279 у 2020 році до 0,157 у 2024 році, що свідчить про зменшення

прибутковості від основної діяльності у відношенні до виручки. Операційна рентабельність коливалася, починаючи з $-0,029$ в 2020 році, досягла максимуму у 2023 році зі значенням $0,092$, але у 2024 році знову знизилась до практично нульового рівня, що вказує на нестабільність операційної діяльності та труднощі з контролем операційних витрат. Чиста рентабельність реалізації залишалась дуже низькою, і в 2023 та 2024 роках досягла нульового рівня, що вказує на відсутність чистого прибутку. Рентабельність активів та рентабельність власного капіталу демонструють загальну низьку доходність підприємства протягом аналізованого періоду. Ці показники мають нестійку динаміку, з помітними коливаннями і загальним зниженням до майже нульового рівня у 2023–2024 роках. Детальніший аналіз змін рентабельності активів і власного капіталу буде проведений на основі даних, представлених на базі рис. 2.9.

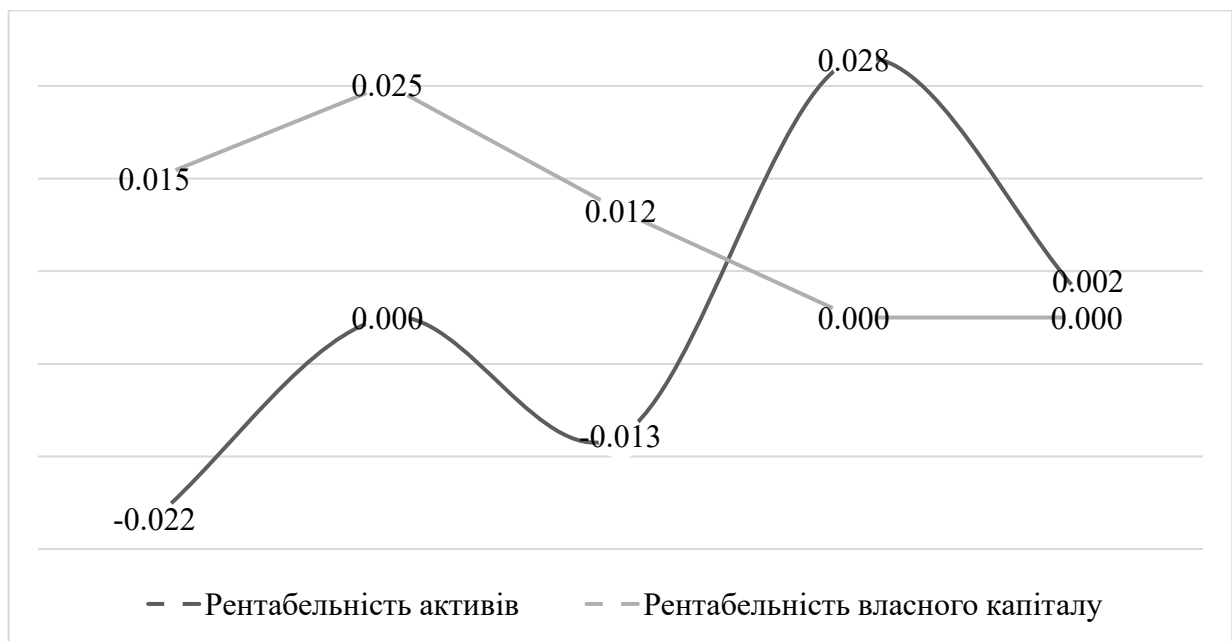

Рис. 2.9 – Динаміка показників рентабельності активів та власного капіталу ТОВ «В.І.Ф.»

Рентабельність активів у 2020 році була від’ємною і складала мінус $0,022$, що означало збитковість підприємства щодо використання його загальних активів. У 2021 році цей показник досяг нульового рівня, свідчачи про беззбитковість у використанні активів. Проте в 2022 році рентабельність активів знову знизилася до від’ємного значення мінус $0,013$, що свідчило про

неефективність у цьому періоді. У 2023 році відбувся помітний ріст рентабельності активів до позитивного рівня 0,028, що в свою чергу вказує про поліпшення ефективності використання активів. У 2024 році цей показник знизився до 0,002, залишаючись позитивним, але вже дуже близьким до нуля, що вказує на суттєве зниження доходності активів.

Рентабельність власного капіталу у 2020 році становила 0,015, демонструючи низьку, але позитивну доходність власних інвестицій. У 2021 році цей показник збільшився до 0,025, що вказує на покращення прибутковості капіталу. Проте у 2022 році рентабельність власного капіталу знизилася до 0,012, відображаючи погіршення результатів діяльності підприємства. У 2023 та 2024 роках цей показник опустився до нуля, що свідчить про відсутність прибутковості на вкладений капітал у ці періоди. Така динаміка вказує на зростаючі проблеми з рентабельністю власних ресурсів підприємства.

Отже, аналіз фінансового стану ТОВ «В.І.Ф.» за ключовими показниками ефективності відзначив кілька позитивних моментів. Зокрема, зростання власного капіталу у структурі пасивів підвищує фінансову стійкість підприємства, а покращення загальної ліквідності сприяє своєчасному виконанню короткострокових зобов'язань. Крім того, продуктивність праці залишається відносно високою, а зростання коефіцієнта оборотності готової продукції свідчить про ефективніше управління запасами.

Водночас аналіз виявив і негативні тенденції. Значне зниження капіталовіддачі основних засобів вказує на погіршення використання виробничих ресурсів, а зниження рентабельності, особливо валової та чистої, вказує на зменшення прибутковості діяльності. Показники абсолютної та швидкої ліквідності мають тенденцію до погіршення, що підвищує ризики фінансової неспроможності. Також зниження оборотності капіталу та власного капіталу вказує на зменшення ефективності використання ресурсів підприємства. Тому для стабілізації і розвитку компанії необхідно зосередитися на підвищенні рентабельності, ефективності капіталовкладень і поліпшенні ліквідності.

2.3. Аналіз витрат на виробництво продукції та їх вплив на загальні фінансові результати підприємства

Раціональне планування витрат на виробництво продукції є ключовим чинником підвищення ефективності діяльності підприємства та досягнення його стратегічних цілей. Собівартість продукції безпосередньо формує цінову політику, конкурентоспроможність товарів на ринку, а також рівень прибутковості господарської діяльності. В умовах динамічного ринкового середовища зростає необхідність постійного аналізу витрат, виявлення неефективних статей та пошуку резервів для їх оптимізації.

Комплексний аналіз структури, рівня та динаміки витрат дозволяє оцінити взаємозв'язок між витратами та фінансовими результатами підприємства, а також визначити напрями для зниження собівартості продукції. Оцінка таких показників є важливою основою для обґрунтованого управлінського планування та прийняття рішень, спрямованих на зміцнення фінансової стабільності підприємства.

Проаналізуємо динаміку витрат підприємства ТОВ «В.І.Ф.», що дозволить встановити тенденції їх зміни та вплив на фінансовий результат (табл. 2.7).

Таблиця 2.7 – Динаміка витрат підприємства ТОВ «В.І.Ф.» [29]

Назва рядка	2020	2021	2022	2023	2024	Абсолютне (+;-)	Відносне, %
Матеріальні затрати	22344	13766	2427	4778	29508	7164	32,06
Витрати на оплату праці	9473	11922	4532	5500	11258	1785	18,84
Відрахування на соціальні заходи	2518	2723	1032	1207	2402	-116	-4,61
Амортизація	480	287	369	422	451	-29	-6,04
Інші операційні витрати	30258	35723	17592	16151	277	-29981	-99,08
Разом	65073	64421	25952	28058	43896	-21177	-32,54

Аналіз динаміки операційних витрат ТОВ «В.І.Ф.» за 2020-2024 роки демонструє значну нестабільність у структурі та обсягах витрат, що свідчить про суттєві зміни в виробничій та фінансово-господарській діяльності підприємства впродовж досліджуваного періоду. Найбільш відчутне зростання відбулося за

статтею «матеріальні затрати», які у 2024 році становили 29 508 тис. грн., що на 7 164 тис. грн. або 32,06% більше, ніж у 2020 році. Після різкого скорочення у 2022 році до 2 427 тис. грн., витрати знову почали зростати, що вказує про відновлення обсягів виробництва.

Витрати на оплату праці у 2024 році становили 11 258 тис. грн., що на 1 785 тис. грн. або 18,84% більше у порівнянні з 2020 роком. Незважаючи на тимчасове зменшення цього показника у 2022 році до 4 532 тис. грн., подальше його зростання може бути пов'язане із підвищенням фонду заробітної плати, так і з поступовим збільшенням чисельності персоналу, адже з 2023 по 2024 рік кількість персоналу зросла з 56 до 101 особи.

У свою чергу, відрахування на соціальні заходи за п'ятирічний період зменшились на 116 тис. грн. або 4,61%, що узгоджується із динамікою витрат на оплату праці та свідчить про певну оптимізацію фонду соціального забезпечення. Амортизаційні витрати продемонстрували незначне зниження з 480 тис. грн. у 2020 році до 451 тис. грн. у 2024 році. Зменшення на 29 тис. грн. або 6,04%, що може бути пов'язано з вичерпанням строку корисного використання частини основних засобів.

Найсуттєвіше скорочення відбулося за статтею «інші операційні витрати», які у 2024 році становили лише 277 тис. грн., що на 29 981 тис. грн. або 99,08% менше порівняно з 2020 роком. Така кардинальна зміна, ймовірно, є наслідком як зміни облікової політики, так і перегляду складу витрат, які раніше включалися до цієї категорії, або ж результатом суттєвої економії на допоміжних процесах.

Загалом, аналіз динаміки операційних витрат підприємства засвідчує, що основні фінансові ресурси в останній рік були зосереджені на матеріальних затратах і фонді оплати праці, тоді як інші складові значно скоротились. Така трансформація структури витрат вказує на зміну пріоритетів управління витратами та потенційно впливає на фінансовий результат підприємства, зокрема на формування собівартості та прибутковості основної діяльності.

Наступним етапом проаналізуємо зміну сукупного обсягу операційних витрат за досліджуваний період (рис. 2.10). Такий підхід дозволяє не лише

виявити загальні тенденції у витратній частині діяльності, а й визначити, наскільки ефективно підприємство здійснювало контроль за ресурсами, що безпосередньо формують собівартість продукції.

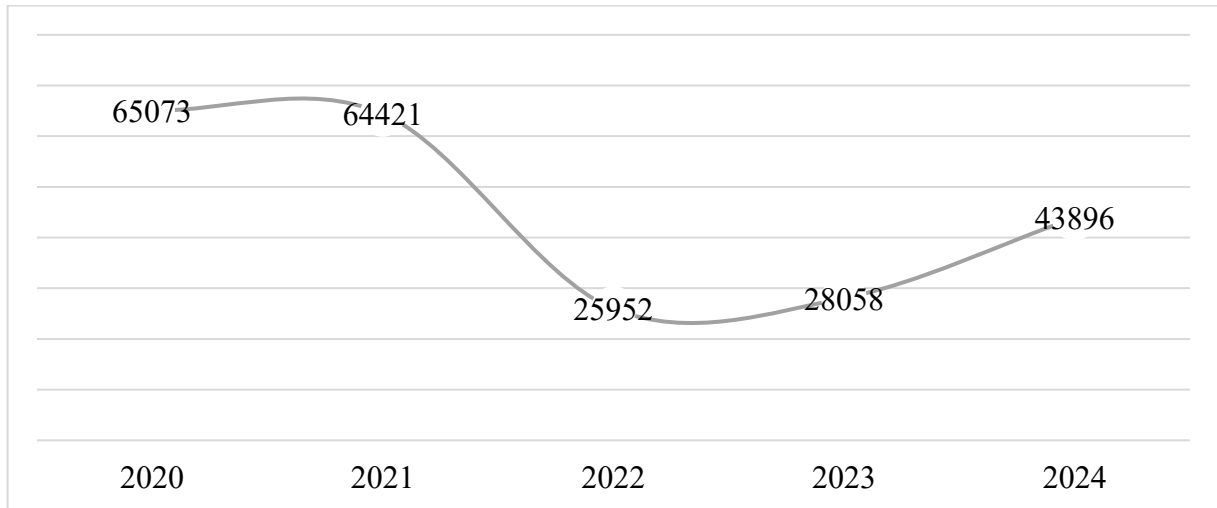

Рис. 2.10 – Динаміка операційних витрат ТОВ «В.І.Ф.» [29]

Аналіз динаміки загального обсягу операційних витрат ТОВ «В.І.Ф.» у 2020-2024 роках виявляє значні коливання, що свідчать про нестабільність витратної політики підприємства. У 2021 році загальний обсяг операційних витрат зменшився незначно з 65 073 тис. грн. у 2020 році до 64 421 тис. грн., тобто на 652 тис. грн., що відповідає зниженню на 1%. Це свідчить про певну стабільність витратної частини в короткостроковій перспективі, ймовірно завдяки контрольованому використанню ресурсів. Проте вже у 2022 році спостерігається різке скорочення витрат – до 25 952 тис. грн., що є зменшенням на 38 469 тис. грн. або 59,7% у порівнянні з попереднім роком. Такий спад може є наслідком зниження обсягів виробництва, зумовленого початком повномасштабної війни на всій території України. У 2023 році обсяг витрат зріс незначно до 28 058 тис. грн., що становить приріст у 2 106 тис. грн. або 8,1% у порівнянні з 2022 роком. У 2024 році витрати продовжили зростати до 43 896 тис. грн., що є збільшенням на 15 838 тис. грн. або 56,4% у порівнянні з 2023 роком. Ця динаміка відображає активізацію виробництва, розширення операційної діяльності та збільшення цін на ресурси. Однак, навіть попри позитивну тенденцію, рівень витрат усе ще не досяг значень 2020-2021 років.

Загалом, у 2024 році обсяг операційних витрат залишався на 21 177 тис. грн. меншим, ніж у 2020-му, що дорівнює зменшенню на 32,5% за п'ятирічний період. Такі зміни свідчать про поступову адаптацію підприємства до нових умов, а також про оптимізацію витратної частини та зміну масштабів діяльності.

Для більш глибокого розуміння не лише динаміки, а й питомої ваги елементів операційних витрат ТОВ «В.І.Ф.», розглянемо рис. 2.11 та проаналізуємо структуру операційних витрат.

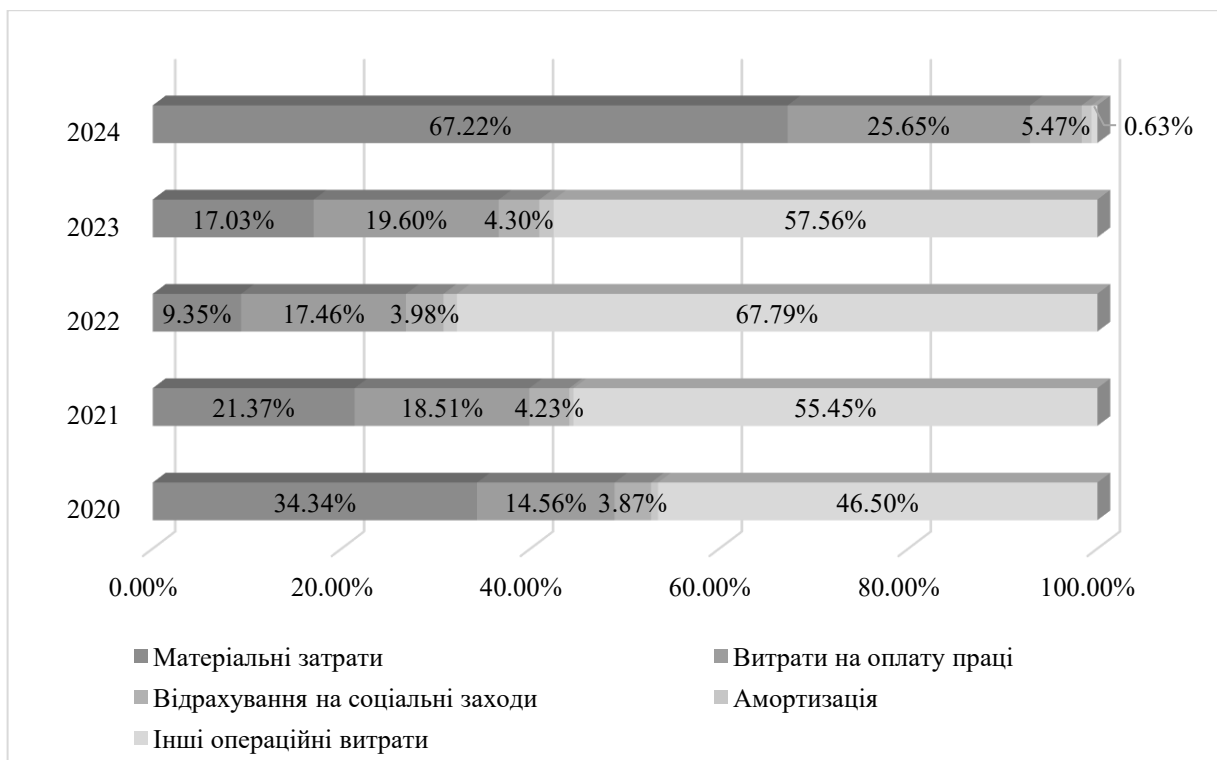

Рис. 2.11 – Структура операційних витрат ТОВ «В.І.Ф.»

Аналіз структури операційних витрат ТОВ «В.І.Ф.» у 2020-2024 роках виявляє суттєві зрушення у розподілі витрат. У 2020-2022 роках переважали інші операційні витрати, частка яких сягала 67,79% у 2022 році, тоді як матеріальні затрати у цей період знижувалися з 34,34% до 9,35%. Це може свідчити про тимчасове згортання виробничої діяльності або зростання витрат на зовнішні послуги, такі як реклама та дослідження ринку. У 2023 році почалося відновлення структури 2020 року. Частка матеріальних витрат зросла до 17,03%, а у 2024 до 67,22%, що супроводжувалося різким зниженням інших операційних витрат до 0,63%. Така динаміка вказує на активізацію власного виробництва та

оптимізацію непрямих витрат. Витрати на оплату праці стабільно зростали з 14,56% у 2020 році до 25,65% у 2024 році, що разом із соціальними відрахуваннями підтверджує посилення ролі трудових ресурсів у формуванні собівартості. Частка амортизації залишалася незначною протягом усього періоду до 1,5%. Загалом структура витрат зазнала трансформації, підприємство перейшло від переважання непрямих витрат до зосередження на матеріальній основі виробництва.

Для того щоб більш повно оцінити ефективність витратної політики ТОВ «В.І.Ф.», необхідно проаналізувати не лише абсолютні та відносні показники витрат, а й розрахувати ключові коефіцієнти покриття та окупності за основними напрямками витрат. Таке дослідження дозволяє виявити, наскільки обґрунтовано витрати перетворюються на виручку та чи забезпечують вони фінансову результативність діяльності підприємства (табл. 2.8).

Таблиця 2.8 – Оцінка ефективності формування витрат ТОВ «В.І.Ф.»

Назва рядка	2020	2021	2022	2023	2024	Абсолют- не (+;-)	Відносне %
Коефіцієнт покриття реалізованих виробничих витрат	0,72	0,80	0,78	0,73	0,84	0,12	16,81
Коефіцієнт окупності реалізованих виробничих витрат	1,39	1,25	1,27	1,38	1,19	-0,20	-14,39
Коефіцієнт покриття постійних витрат	3,29	3,46	3,41	3,37	3,56	0,28	8,44
Коефіцієнт окупності постійних витрат	0,30	0,29	0,29	0,30	0,28	-0,02	-7,78
Коефіцієнт покриття адміністративних витрат	25,67	22,07	10,78	6,89	6,05	-19,62	-76,43
Коефіцієнт окупності адміністративних витрат	0,04	0,05	0,09	0,15	0,17	0,13	324,29
Коефіцієнт покриття витрат на збут	3,77	4,10	4,98	6,60	8,67	4,90	130,03
Коефіцієнт окупності витрат на збут	0,27	0,24	0,20	0,15	0,12	-0,15	-56,53
Коефіцієнт покриття інших операційних витрат	2,58	2,41	2,05	1,73	126,75	124,17	4812,11
Коефіцієнт окупності інших операційних витрат	0,39	0,41	0,49	0,58	0,01	-0,38	-97,96

Оцінка ефективності формування витрат ТОВ «В.І.Ф.» демонструє різнобічну динаміку коефіцієнтів покриття та окупності, що відображає як позитивні зрушення у покритті витрат, так і певні виклики у збереженні прибутковості. Коефіцієнт покриття реалізованих виробничих витрат збільшився з 0,72 у 2020 році до 0,84 у 2024 році, що відповідає приросту на 16,81%. Це свідчить про поліпшення здатності підприємства покривати свої виробничі витрати за рахунок виручки від реалізації продукції, що позитивно впливає на загальну фінансову стабільність. У той же час коефіцієнт окупності реалізованих виробничих витрат знизився на 14,39%, з 1,39 до 1,19, що вказує на погіршення співвідношення чистого прибутку до виробничих витрат. Це може означати, що зростання витрат не завжди компенсувалося зростанням прибутковості, що потребує уваги до оптимізації витрат.

Коефіцієнт покриття постійних витрат демонструє позитивну тенденцію, збільшившись на 8,44% з 3,29 до 3,56. Водночас коефіцієнт окупності постійних витрат знизився на 7,78% з 0,30 до 0,28, що відображає дещо гірше співвідношення чистого прибутку до постійних витрат і вказує на необхідність контролювати ці витрати.

Негативну тенденцію показує коефіцієнт покриття адміністративних витрат, який зменшився більш ніж у чотири рази на 76,43%, з 25,67 у 2020 році до 6,05 у 2024 році. Це означає, що частка адміністративних витрат у виручці суттєво зросла, і підприємству стає важче покривати ці витрати, що негативно впливає на операційну ефективність. Проте одночасно коефіцієнт окупності адміністративних витрат зріс у понад чотири рази на 324,29%.

Для витрат на збут спостерігається позитивна тенденція. Коефіцієнт покриття зріс на 130,03%, з 3,77 до 8,67, що вказує на підвищену здатність покривати ці витрати за рахунок доходів. Водночас коефіцієнт окупності витрат на збут знизився на 56,53%, що свідчить про зниження прибутковості на кожну гривню таких витрат.

Найбільш різкі зміни зафіксовані у показниках інших операційних витрат. Коефіцієнт покриття інших операційних витрат зріс з 2,58 у 2020 році до 126,75

у 2024 році, що є приростом більш ніж у 48 разів. Це пов'язано із суттєвим зниженням абсолютного обсягу цих витрат у 2024 році, що різко підвищило співвідношення доходів до цих витрат. Проте коефіцієнт окупності інших операційних витрат знизився на 97,96%, з 0,39 до 0,01, що сигналізує про майже повну втрату прибутковості на ці витрати, можливо через суттєву зміну їх структури чи одноразові коригування.

Отже, динаміка коефіцієнтів показує, що підприємство покращує покриття виробничих, постійних та збутових витрат, підвищуючи фінансову стійкість. Водночас зниження коефіцієнтів окупності свідчить про зростання навантаження витрат на прибуток, особливо у виробництві та збуті. Значні коливання показників адміністративних та інших операційних витрат вказують на потребу більш ретельного контролю та оптимізації цих витрат для підвищення загальної ефективності діяльності.

Перейдемо до подальшого дослідження показників ефективності формування витрат ТОВ «В.І.Ф.», зосередившись на аналізі коефіцієнта ефективності загальногосподарського управління та коефіцієнта витратомісткості загальногосподарського управління (рис. 2.12).

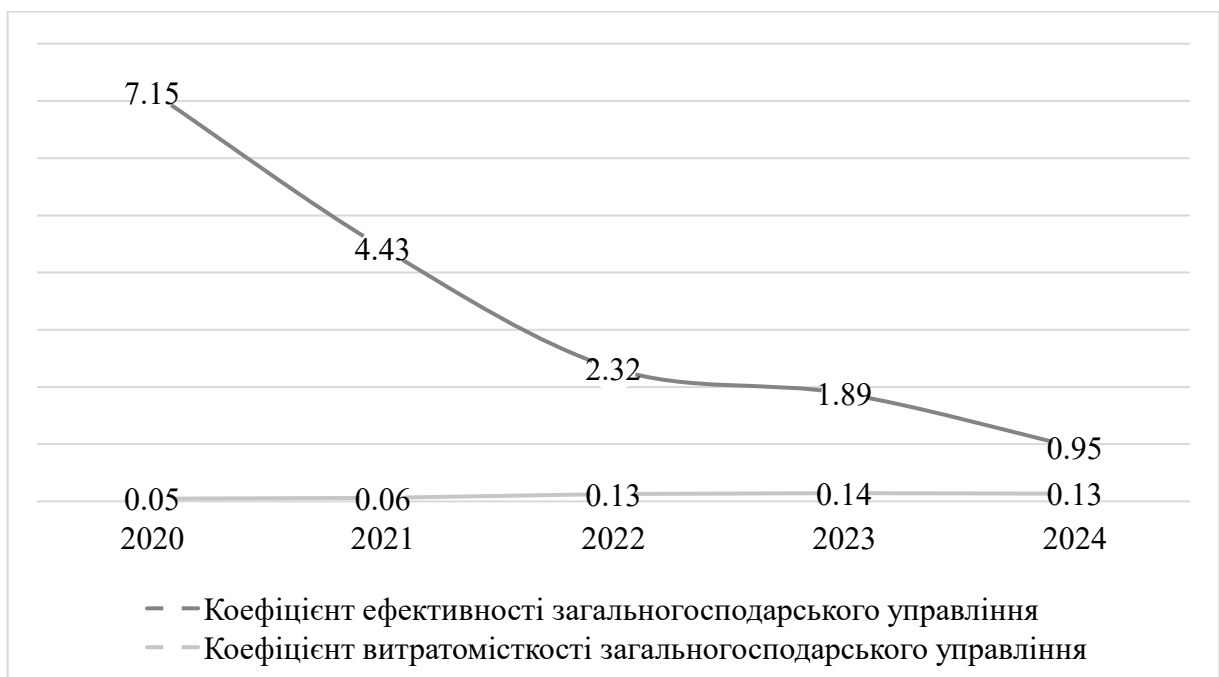

Рис. 2.12 – Динаміка показників ефективності формування витрат ТОВ «В.І.Ф.»

Коефіцієнт ефективності загальногосподарського управління, який відображає, скільки гривень валової продукції створюється на кожен гривню адміністративних витрат, має чітку негативну тенденцію. У 2020 році цей показник становив 7,15, однак уже у 2024 році він знизився до 0,95, що є падінням на 86,68%. Така зміна свідчить про значне зниження продуктивності витрат на управління: кожна гривня адміністративних витрат у 2024 році створює менше валової продукції, ніж раніше. Це може бути наслідком зростання адміністративних витрат при одночасному зменшенні обсягів виробництва або зниженні ефективності управлінських процесів.

Водночас коефіцієнт витратомісткості загальногосподарського управління, який показує питому вагу адміністративних витрат в операційних витратах, демонструє зростаючу динаміку з 0,05 у 2020 році до 0,13 у 2024 році, що становить збільшення на 182,84%. Це свідчить про те, що адміністративні витрати займають дедалі більшу частку у структурі операційних витрат підприємства, що вказує на посилення навантаження управлінського апарату на загальний бюджет.

Значне падіння коефіцієнта ефективності загальногосподарського управління разом із зростанням витратомісткості адміністративних витрат вказує на погіршення продуктивності використання ресурсів управління на підприємстві. Це свідчить про необхідність оптимізації адміністративних процесів та більш раціонального розподілу управлінських витрат для підвищення ефективності діяльності ТОВ «В.І.Ф.» і зниження навантаження на фінансові результати.

Наступний етап дослідження зосереджений на аналізі показників коефіцієнту рентабельності та витратомісткості ТОВ «В.І.Ф.», які відображають ефективність використання ресурсів підприємства та співвідношення між витратами і отриманим прибутком (рис. 2.13).

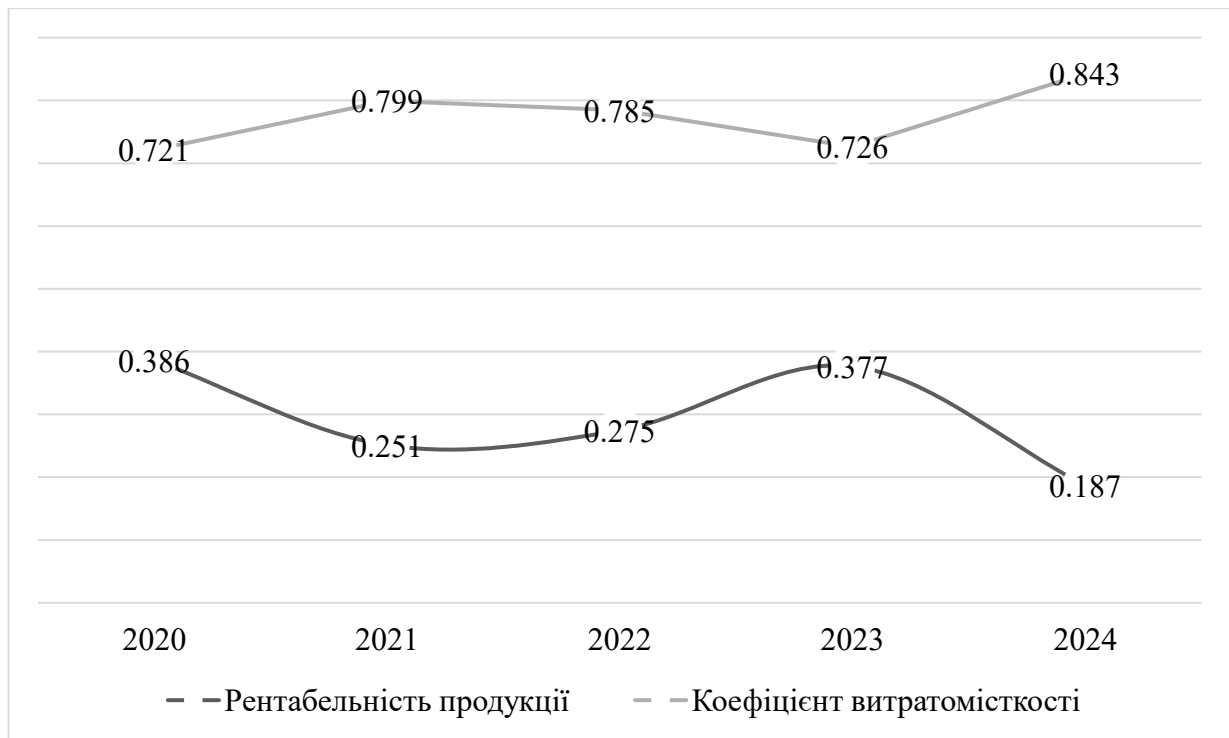

Рис. 2.13 – Аналіз коефіцієнту рентабельності та витратомісткості ТОВ «В.І.Ф.»

Рентабельність продукції за п'ятирічний період зазнала суттєвих коливань і загалом знизилася з 0,386 у 2020 році до 0,187 у 2024 році, що становить падіння на 51,63%. Таке зменшення показника свідчить про погіршення прибутковості продукції, частка прибутку у виручці знижується, що безпосередньо пов'язано зі зростанням витрат. Водночас у 2023 році спостерігалось тимчасове підвищення рентабельності до 0,377, що свідчить про певне покращення фінансових результатів у цей період.

Коефіцієнт витратомісткості, який відображає питому вагу витрат у структурі доходу, демонструє зростаючу динаміку з 0,721 у 2020 році до 0,843 у 2024 році, що є збільшенням на 16,81%. Це означає, що частка витрат у загальній вартості продукції зростає, що негативно впливає на загальну рентабельність. Збільшення витратомісткості свідчить про посилення тис.ку витрат на прибутковість підприємства.

Показники рентабельності продукції і коефіцієнта витратомісткості демонструють, що ТОВ «В.І.Ф.» зіткнулося з проблемою зростання витрат, що призводить до зниження прибутковості продукції.

Висновки до розділу 2

ТОВ «В.І.Ф.» утримує лідерські позиції на ринку шкіряних аксесуарів з мережею з 16 фірмових магазинів у 10 містах України. Компанія має понад 4000 моделей продукції, орієнтованих на різні сегменти ЦА. Висока частка натуральної італійської шкіри та стратегічна географія збуту дозволяють ефективно задовольняти попит навіть у періоди економічної нестабільності. За 2020-2024 роки активи підприємства зменшилися на 16,26% або ж на 17 121 тис. грн., однак при цьому необоротні активи зросли на 53,35%, насамперед за рахунок приросту основних засобів на 9227 тис. грн. та незавершених інвестицій на 2809 тис. грн. Частка власного капіталу зросла з 52,73% до 64,11%, а поточні зобов'язання скоротилися на 36,41%. Оборотність капіталу знизилась на 46,3%, а рентабельність активів у 2024 році ледь досягла 0,002, що свідчить про слабку дохідність. Проте продуктивність праці залишалась високою 498,29 тис. грн./ос. у 2023 році, хоч у 2024 вона впала до 347,62 тис. грн./ос.

Загальний обсяг операційних витрат у 2024 році становив 43 896 тис. грн., що на 32,54% менше, ніж у 2020 році. Найбільше зросли матеріальні витрати на 32,06%, до 29 508 тис. грн., а витрати на оплату праці збільшилися на 18,84% до 11 258 тис. грн. Водночас інші операційні витрати скоротилися майже повністю до 277 тис. грн. Така реструктуризація витрат спрямована на концентрацію витрат на ключових статтях, однак у поєднанні зі зростанням частки собівартості у доході до 84,25% це свідчить про зниження рентабельності виробництва.

РОЗДІЛ 3
ПЛАНУВАННЯ СОБІВАРТОСТІ ПРОДУКЦІЇ НА ПІДПРИЄМСТВІ
ТОВ «В.І.Ф.»

3.1. Планування собівартості на базі точки беззбитковості

В умовах сучасної конкуренції на ринку особливого значення набуває вміння ефективно планувати витрати та керувати рівнем прибутковості підприємства. Одним із найбільш доступних і водночас потужних інструментів для досягнення цієї мети є аналіз точки беззбитковості.

Суть аналізу полягає в знаходженні такого обсягу виробництва, при якому виручка дорівнює сумі змінних та постійних витрат. У цій точці компанія не отримує прибутку, але й не зазнає збитків. Будь-яке збільшення обсягу реалізації після досягнення цього рівня забезпечує приріст прибутку. Методика визначення точки беззбитковості базується на класифікації витрат за способом їх реагування на зміни обсягу виробництва. Тому першим етапом є чітке розмежування витрат на змінні та постійні. Змінні витрати змінюються прямо пропорційно до обсягу виробництва, тоді як постійні залишаються незмінними в короткостроковому періоді, незалежно від кількості виготовленої продукції [30].

Для визначення точки беззбитковості на підприємстві ТОВ «В.І.Ф.» було проведено відповідні розрахунки. Зібрані дані щодо структури витрат дали змогу виокремити змінну та постійну складову собівартості (табл. 3.1.).

Таблиця 3.1 – Змінні витрати на виготовлення усієї продукції ТОВ «В.І.Ф.»

Показник	2020	2021	2022	2023	2024
Матеріальні витрати	17875,20	11012,80	1941,60	3822,40	23606,40
Витрати на оплату праці робітників виробничого цеху	5683,80	7153,20	2719,20	3300,00	6754,80
Відрахування на соціальні заходи	1510,80	1633,80	619,20	724,20	1441,20
Змінні витрати	25069,80	19799,80	5280,00	7846,60	31802,40
Питома вага змінних витрат в структурі собівартості, %	38,53	30,74	20,35	27,97	72,45

Аналіз змінних витрат на виготовлення продукції ТОВ «В.І.Ф.» за період 2020-2024 років показує значну нестабільність як у загальному обсязі витрат, так і в їх структурі. Найбільший обсяг змінних витрат зафіксовано у 2024 році 31 802,4 тис. грн., що є найвищим показником за весь досліджуваний період. Для порівняння, у 2022 році цей показник становив лише 5 280 тис. грн., що у шість разів менше. Основним джерелом коливань виступають матеріальні витрати. У 2020 році вони становили 17 875,2 тис. грн., тоді як у 2022 лише 1 941,6 тис. грн., а вже у 2024 році зросли до 23 606,4 тис. грн. Аналогічну динаміку, хоча й менш різку, демонструють витрати на оплату праці виробничого персоналу та пов'язані з ними відрахування на соціальні заходи. Значення питомої ваги змінних витрат у загальній собівартості коливається від 20,35 % у 2022 році до пікового значення 72,45 % у 2024 році. Така динаміка є наслідком нерівномірного виробничого навантаження та впливу зовнішньоекономічного середовища, що відображається на рівні змінних витрат у різні роки.

Для подальшого розрахунку точки беззбитковості необхідно також проаналізувати рівень постійних витрат, що наведені в табл. 3.2.

Таблиця 3.2 – Постійні витрати на виготовлення усієї продукції ТОВ «В.І.Ф.»

Показник	2020	2021	2022	2023	2024
Матеріальні витрати	4468,80	2753,20	485,40	955,60	5901,60
Витрати на оплату праці адміністративного сектору	3789,20	4768,80	1812,80	2200,00	4503,20
Відрахування на соціальні заходи	1007,20	1089,20	412,80	482,80	960,80
Амортизація	480,00	287,00	369,00	422,00	451,00
Інші операційні витрати	30258,00	35723,00	17592,00	16151,00	277,00
Постійні витрати	40003,20	44621,20	20672,00	20211,40	12093,60
Питома вага постійних витрат в структурі собівартості, %	61,47	69,26	79,65	72,03	27,55

Динаміка постійних витрат ТОВ «В.І.Ф.» за 2020-2024 роки демонструє різке коливання їх обсягів. У 2021 році сумарні постійні витрати досягли максимуму 44 621,2 тис. грн., тоді як у 2024 році вони знизилися майже вчетверо до 12 093,6 тис. грн. Найбільшу питому вагу в структурі постійних витрат займають інші операційні витрати, які мали максимальне значення у 2021 році в

обсязі 35 723 тис. грн., а в 2024 році скоротилися до всього лише 277 тис. грн. Це вказує на перерозподіл окремих статей у складі собівартості. Інші компоненти, зокрема витрати на оплату праці адміністративного персоналу та соціальні відрахування, залишаються відносно стабільними. Питома вага постійних витрат у структурі собівартості демонструє помітні коливання від 61,47 % у 2020 році до 79,65 % у 2022, після чого різко зменшується до 27,55 % у 2024 році, що підтверджує тенденцію до зміщення фокусу витрат у бік змінних витрат у найближчий період.

Окрім аналізу витрат, для побудови моделі беззбитковості необхідно також розрахувати маржинальний дохід. Маржинальний дохід є важливим інструментом в управлінні витратами та формуванні фінансової стратегії підприємства. Його значення полягає в тому, що він дозволяє чітко побачити, скільки коштів приносить кожна гривня виручки після покриття змінних витрат [31]. По суті, це «резерв» підприємства для покриття постійних витрат і формування прибутку. Якщо підприємство не досягає такого рівня реалізації, при якому маржинального доходу достатньо для покриття постійних витрат, воно працює зі збитком. Розраховується маржинальний дохід за формулою:

$$\text{Маржинальний дохід} = \text{Виручка від реалізації} - \text{Змінні витрати} \quad (3.1)$$

Чим вищий маржинальний дохід, тим більший запас фінансової міцності має підприємство. Зміна цього показника може бути наслідком коливань у ціні реалізації, змін у структурі витрат або обсягів виробництва. Усі ці фактори необхідно враховувати під час моделювання точки беззбитковості. Розрахуємо маржинальний прибуток ТОВ «В.І.Ф.» за 2020-2024 роки:

$$\text{Маржинальний дохід}_{2020} = 78077 - 25069,80 = 53007,20 \text{ тис. грн.}$$

$$\text{Маржинальний дохід}_{2021} = 86163 - 19799,8 = 66363,2 \text{ тис. грн.}$$

$$\text{Маржинальний дохід}_{2022} = 36070 - 5280 = 30790,0 \text{ тис. грн.}$$

$$\text{Маржинальний дохід}_{2023} = 27904 - 7846,6 = 20057,4 \text{ тис. грн.}$$

$$\text{Маржинальний дохід}_{2024} = 35110 - 31802,4 = 3307,6 \text{ тис. грн.}$$

Упродовж 2020-2024 років маржинальний дохід ТОВ «В.І.Ф.» зазнав суттєвих коливань. Найвищого значення він досяг у 2021 році та становив 66 363,2 тис. грн., після чого спостерігається поступове зниження до критично низького рівня в 2024 році лише 3 307,6 тис. грн. Така тенденція вказує на зменшення фінансової гнучкості підприємства та підвищення ризику недоотримання прибутку.

На основі отриманих даних можна перейти до розрахунку точки беззбитковості, яка дозволить визначити мінімальний обсяг реалізації продукції, необхідний для покриття постійних витрат і виходу підприємства на рівень нульового прибутку [32]. Розраховується точка беззбитковості за формулою:

$$\text{Точка беззбитковості} = \frac{\text{Постійні витрати}}{\text{Маржинальний дохід/Виручка від реалізації}} \quad (3.2)$$

На базі попередніх розрахунків постійних та змінних витрат, а також маржинального прибутку, визначимо точку беззбитковості для ТОВ «В.І.Ф.» за 2020-2024 роки:

$$\text{Точка беззбитковості}_{2020} = 40003,2 / (53007,2 / 78077) = 58922,75 \text{ од.}$$

$$\text{Точка беззбитковості}_{2021} = 44621,2 / (66363,2 / 86163) = 57934,16 \text{ од.}$$

$$\text{Точка беззбитковості}_{2022} = 20672 / (30790 / 36070) = 24216,92 \text{ од.}$$

$$\text{Точка беззбитковості}_{2023} = 20211,4 / (20057,4 / 27904) = 28118,25 \text{ од.}$$

$$\text{Точка беззбитковості}_{2024} = 12093,6 / (3307,6 / 35110) = 128372,93 \text{ од.}$$

З метою візуалізації результатів проведених розрахунків побудовано графік динаміки точки беззбитковості для ТОВ «В.І.Ф.» за 2020-2024 роки (рис. 3.1).

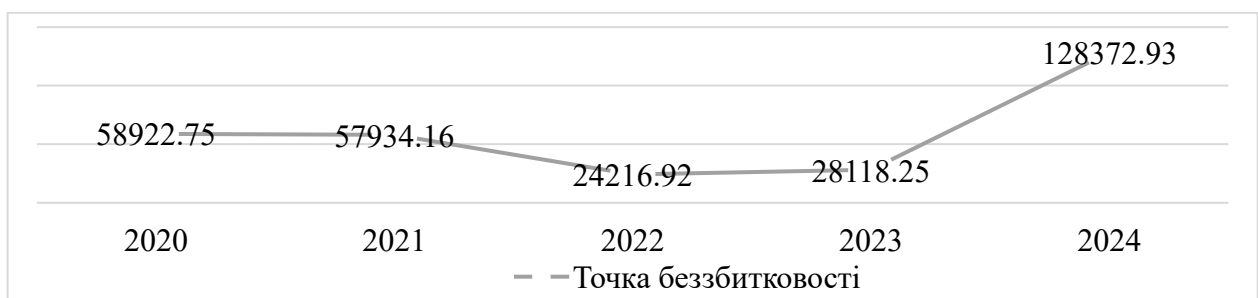

Рис. 3.1 — Динаміка точки беззбитковості ТОВ «В.І.Ф.»

Точка беззбитковості ТОВ «В.І.Ф.» за період 2020-2024 років характеризувалася значними коливаннями, що відображають вплив різних економічних чинників. На початку досліджуваного періоду у 2020 році вона становила 58 922,75 од., що було обумовлено відносно високими постійними витратами 40 003,2 тис. грн. і достатнім маржинальним доходом 53 007,2 тис. грн. при виручці 78 044 тис. грн. У 2021 році точка беззбитковості знизилася до 57 934,16 од., що вказує на незначне покращення ефективності, зокрема завдяки збільшенню маржинального доходу при зростанні виручки та помірному збільшенні постійних витрат. У 2022 році відбулося значне зниження точки беззбитковості до 24 216,92 од., що стало наслідком суттєвого скорочення постійних витрат до 20 672 тис. грн. і зменшення виручки 36 070 тис. грн., при цьому маржинальний дохід також знизився до 30 790 тис. грн. У 2023 році точка беззбитковості дещо зросла до 28 118,25 од. що можна пояснити незначним збільшенням постійних витрат при одночасному подальшому зменшенні маржинального доходу і виручки.

У 2024 році відбулося різке зростання точки беззбитковості до 128 372,93 од., що значно перевищує показники попередніх років. Це зростання зумовлене різким зниженням маржинального доходу до 3 307,6 тис. грн. на тлі порівняно невеликих постійних витрат 12 093,6 тис. грн. і відносно високої виручки 35 110 тис. грн. Дана динаміка показує суттєве погіршення структури витрат і прибутковості підприємства, що вимагає невідкладного коригування управлінських рішень.

У рамках подальшого аналізу здійснюватиметься планування витрат, прибутку та точки беззбитковості за чотирма альтернативними сценаріями: при зростанні обсягів реалізації на 10 % та 20 %, а також при їх зниженні на 10 % і 20 % (табл. 3.3). Такий підхід дозволяє визначити, як зміна виручки вплине на здатність підприємства покривати свої витрати, зберігати фінансову стабільність або, навпаки, нарощувати прибуток. Тож, підприємство може заздалегідь визначити свої слабкі місця у структурі витрат або ціновій політиці, а також

обрати оптимальний напрям для прийняття управлінських рішень з метою мінімізації ризиків і посилення фінансової стійкості.

Таблиця 3.3 – Планування прибутку до оподаткування на 2025 р. на базі зміни темпу росту доходу ТОВ «В.І.Ф.»

Показник	2024	Прогноз на 2025 рік			
		Зростання прибутку		Зменшення прибутку	
		10%	20%	-10%	-20%
Змінні витрати	31802,40	34982,64	41979,17	37781,25	30225,00
Виручка від реалізації	35110,00	38621,00	46345,20	41710,68	33368,54
Маржинальний дохід	3307,60	3638,36	4366,03	3929,43	3143,54
Постійні витрати	12093,60	12093,60	12093,60	12093,60	12093,60
Прибуток від реалізації	-8786,00	-8455,24	-7727,57	-8164,17	-8950,06
Приріст прибутку	-	0,04	0,09	-0,06	-0,10
Точка беззбитковості	128372,93	128372,93	128372,93	128372,93	128372,93
Інші витрати	277,00	277,00	277,00	277,00	277,00
Прибуток до оподаткування	-9063,00	-8732,24	-8004,57	-8441,17	-9227,06

У всіх варіантах постійні витрати залишаються на рівні 2024 року 12 093,6 тис. грн., що зумовлює стабільну структуру витратної частини та дозволяє зосередити увагу на поведінці змінних витрат і маржинального доходу. У разі зростання виручки на 10 % та 20 % змінні витрати прогнозовано збільшуються до 34 982,64 тис. грн. і 41 979,17 тис. грн. відповідно, що є очікуваним наслідком збільшення обсягів реалізації. Водночас темп приросту маржинального доходу позитивний до 3 638,36 тис. грн. і 4 366,03 тис. грн., що покращує здатність підприємства покривати постійні витрати. У сценаріях зі зниженням виручки, навпаки, спостерігається скорочення змінних витрат, але і маржинальний дохід також зменшується, досягаючи лише 3 143,54 тис. грн. при зменшенні доходів на 20 %, що посилює збитковість підприємства. Незважаючи на те, що прибуток до оподаткування за всіма сценаріями залишається від'ємним, найменший розмір збитку досягається саме у варіанті з ростом виручки на 20 % та складає -8004,57 тис. грн. Це свідчить про те, що навіть помірне зростання доходів суттєво підвищує маржинальний дохід, покращує фінансову структуру підприємства та зменшує навантаження на постійні витрати.

Отже, за результатами аналізу, найдоцільнішим сценарієм для ТОВ «В.І.Ф.» у 2025 році з позиції беззбиткового аналізу є сценарій з 20 %

зростанням виручки, оскільки саме він дає найкращий результат у зменшенні збитків і має найбільший потенціал для досягнення операційного прибутку в майбутньому.

Аби переконатись у тому, що варіант з приростом доходу на 20 % є найбільш вигідним, порівняймо прибуток до оподаткування у 2024 році з прогнозними його значеннями за різних сценаріїв зміни доходів, що наочно відображено на рис. 3.2.

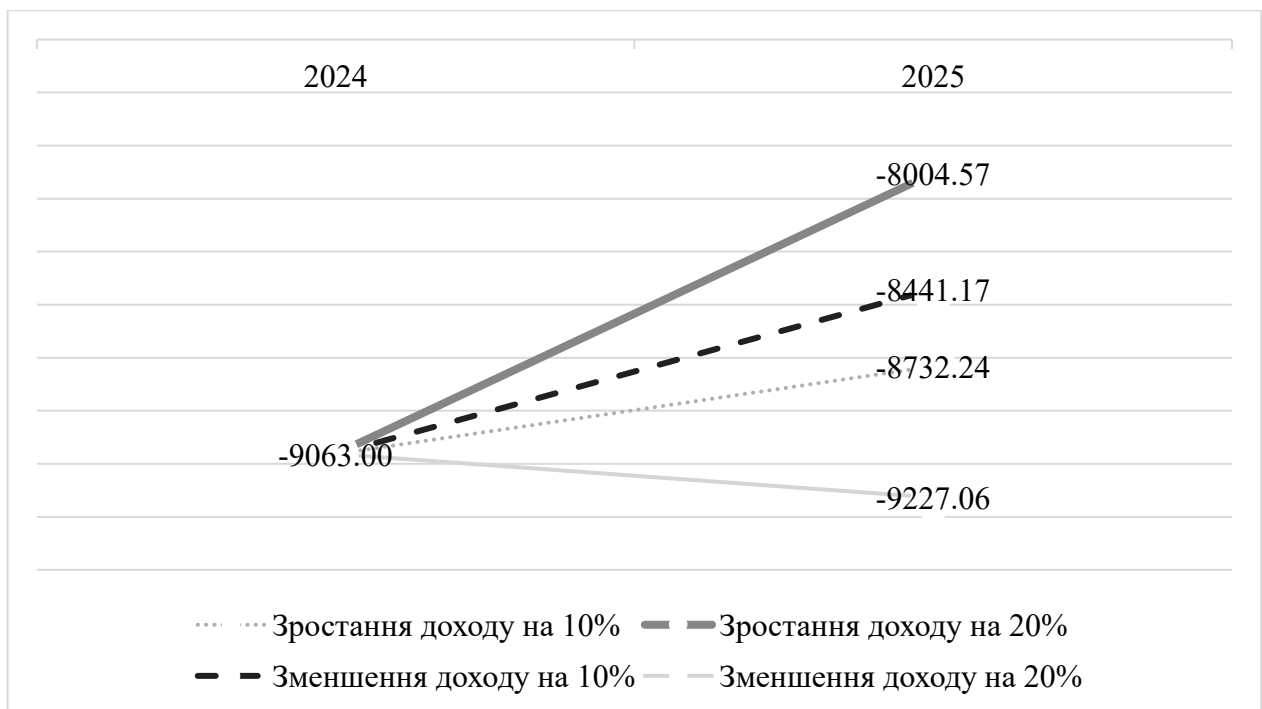

Рис. 3.2 – Вибір оптимального варіанту зміни доходу на базі порівняння прибутку до оподаткування у 2024 та плановому році ТОВ «В.І.Ф.»

Аналіз динаміки прибутку до оподаткування за різними сценаріями зміни доходу у 2025 році підтверджує доцільність вибору варіанта із зростанням виручки на 20 %. У цьому випадку підприємство демонструє найменший розмір збитку що складає -8004,57 тис. грн., що на 1058,43 тис. грн. менше порівняно з базовим показником 2024 року у розмірі -9063,00 тис. грн. У разі зростання доходу на 10 %, збиток зменшується менш суттєво лише до -8732,24 тис. грн., тоді як за умов падіння виручки фінансові результати погіршуються до -8441,17 тис. грн. при зниженні на 10 % і до -9227,06 тис. грн. при падінні на 20 %. Це дає

підстави вважати, що лише активне зростання обсягів реалізації здатне значною мірою компенсувати постійні витрати та покращити загальну фінансову ситуацію підприємства.

3.2. Планування собівартості продукції шляхом розрахунків резервів її зниження за статтями

Раціональне управління витратами є одним із ключових інструментів підвищення фінансової ефективності підприємства. Оскільки собівартість продукції безпосередньо впливає на розмір прибутку, особливу увагу в системі планування займає пошук внутрішніх резервів для її зниження [33]. Зменшення витрат дозволяє підприємству не лише покращити конкурентну позицію за рахунок більш гнучкої цінової політики, а й забезпечити стабільність у періоди нестабільного попиту чи економічних обмежень.

При цьому важливо, щоб оптимізація витрат не шкодила якості продукції та не знижувала рівень обслуговування клієнтів. Зниження собівартості має ґрунтуватися на аналітичному підході, який передбачає оцінку витрат за окремими статтями, виявлення нераціональних складових та розрахунок питомих показників, що дозволяють встановити потенційно досяжний рівень економії [34].

Для визначення резервів зниження витрат доцільно розрахувати співвідношення витрат до 1 грн. чистого доходу підприємства за окремими елементами собівартості. Це дозволяє виявити ті статті, які мають найбільшу вагу в загальній структурі витрат і є найбільш чутливими до змін. Подальший аналіз цих показників допоможе визначити середній рівень витрат для кожної складової що і становитиме оптимальну структуру витрат підприємства (табл. 3.4). У динаміці це дозволить сформулювати обґрунтовані управлінські рішення щодо зниження собівартості продукції

Таблиця 3.4 – Визначення оптимального обсягу частки витрат на 1 грн. чистого доходу ТОВ «В.І.Ф.»

Показник	2020		2021		2022		2023		2024		Середній рівень витрат
	тис. грн.	на 1 грн. ЧД	тис. грн.	на 1 грн. ЧД	тис. грн.	на 1 грн. ЧД	тис. грн.	на 1 грн. ЧД	тис. грн.	на 1 грн. ЧД	
Чистий дохід	78077	-	86163	-	36070	-	27904	-	35110	-	-
Матеріальні витрати	22344	0,29	13766	0,16	2427	0,07	4778	0,17	29508	0,84	0,30
Витрати на оплату праці	9473	0,12	11922	0,14	4532	0,13	5500	0,20	11258	0,32	0,18
Відрахування на соціальні заходи	2518	0,03	2723	0,03	1032	0,03	1207	0,04	2402	0,07	0,04
Амортизація	480	0,01	287	0,00	369	0,01	422	0,02	451	0,01	0,01
Інші операційні витрати	30258	0,39	35723	0,41	17592	0,49	16151	0,58	277	0,01	0,38
Усього витрат	65073	0,83	64421	0,75	25952	0,72	28058	1,01	43896	1,25	0,91

Найбільш вагомим елементом є матеріальні витрати, частка яких за період 2020-2024 рр. коливалася від мінімальних 0,07 грн. у 2022 році до максимуму 0,84 грн. у 2024 році. Такий різкий ріст у 2024 році показує значне подорожчання сировини або збільшення її використання, що вимагає перегляду постачальницької політики чи норм витрат матеріалів. У середньому, витрати за цією статтею становили 0,30 грн. на 1 грн. доходу, що може бути орієнтиром при формуванні планових показників.

Витрати на оплату праці також демонструють динаміку росту від 0,12 грн. у 2020 році до 0,32 грн. у 2024 році, що відображає фонду оплати праці при зменшенні чистого доходу. Середнє значення за період складає 0,18 грн., це показник буде базою для подальшого планування. Відрахування на соціальні заходи утримуються на стабільному рівні 0,03-0,07 грн., що є типовим для підприємств, які дотримуються стандартної системи нарахувань, відповідно середнє-оптимальне значення склало 0,04.

Амортизаційні витрати протягом аналізованого періоду були найменш вагомими 0,00-0,02 грн., оптимальне значення склало 0,01. Найбільші коливання спостерігаються у статті інші операційні витрати, де витрати у 2024 році різко впали до 0,01 грн., у той час як у попередні роки частка коливалась від 0,39 до 0,58 грн.

Загальний рівень витрат на 1 грн. чистого доходу коливався від найнижчих 0,72 грн. у 2022 році до пікового значення 1,25 грн. у 2024 році. Така динаміка є тривожною, адже витрати перевищили дохід, що в свою чергу показує збитковість діяльності. Середній рівень витрат за весь період склав 0,91 грн., що можна вважати умовно оптимальним орієнтиром при збереженні його або зниженні підприємство матиме шанси на прибуткову діяльність.

Аби обґрунтувати оптимальність виявленої структури витрат, доцільно провести розрахунок обсягів економії та перевитрачання ресурсів ТОВ «В.І.Ф.» у плановому 2025 році на основі даних табл. 3.5.

Таблиця 3.5 – Визначення обсягів економії та перевитрачання ресурсів ТОВ «В.І.Ф.» у плановому році

Показник	Фактичний рівень		Оптимальний рівень		Економія/ Перевитрачання	
	тис. грн.	на 1 грн. ЧД	на 1 грн. ЧД	тис. грн.	тис. грн.	на 1 грн. ЧД
Чистий дохід	35110	-	-	-	-	-
Матеріальні витрати	29508,00	0,840	0,305	10707,89	-18800,11	-0,535
Витрати на оплату праці	11258,00	0,321	0,181	6341,52	-4916,48	-0,140
Відрахування на соціальні заходи	2402,00	0,068	0,041	1433,42	-968,58	-0,028
Амортизація	451,00	0,013	0,010	334,79	-116,21	-0,003
Інші операційні витрати	277,00	0,008	0,375	13177,15	12900,15	0,367
Усього витрат	43896,00	1,250	0,911	31994,77	-11901,23	-0,339

Порівняння фактичної та оптимальної структури витрат ТОВ «В.І.Ф.» показує значні перевитрати майже за всіма основними статтями. Найбільше відхилення зафіксовано за матеріальними витратами в обсязі 18 800,11 тис. грн. або 0,535 грн. на 1 грн. доходу, що вказує на суттєву неефективність використання ресурсів. Оплата праці перевищує оптимальний рівень на 4 916,48 тис. грн., а відрахування на соціальні заходи на 968,58 тис. грн. Невелике перевищення спостерігається і за амортизаційними витратами на 116,21 тис. грн..

Водночас інші операційні витрати виявились суттєво заниженими їх рівень у 2024 році склав лише 0,008 грн. на 1 грн. доходу, тоді як оптимальний 0,375 грн. оптимальним для підприємства буде нарощення обсягу цих витрат на 12 900,15 тис. грн., оскільки ця стаття традиційно займала вагому частку у структурі витрат. Різке скорочення може свідчити про неповне відображення витрат або їх некоректне перенесення до інших статей, що створює ризики втрати управлінської прозорості.

Загалом, загальні перевитрати за всіма статтями становлять 11 901,23 тис. грн. Для підвищення ефективності у 2025 році підприємству варто орієнтуватись на оптимальну структуру витрат, скоротивши найпроблемніші статті та обґрунтовано переглянувши обсяг інших витрат.

3.3. Аналіз впливу запланованого обсягу витрат на ефективність діяльності підприємства

В рамках аналізу впливу запланованого обсягу витрат на ефективність діяльності підприємства доцільно порівняти результати, отримані за двома підходами до планування на основі точки беззбитковості та шляхом розрахунків резервів зниження витрат за статтями (табл. 3.6). Обидва методи мають практичну цінність для формування оптимального рівня витрат і пошуку шляхів покращення фінансових результатів. Порівняння ефективності застосування кожного з раніше розглянутих методів та визначення найбільш оптимального стане основою для подальшого розвитку ТОВ «В.І.Ф.».

Таблиця 3.6 – Аналіз впливу запланованого обсягу витрат на ефективність діяльності підприємства

Показник	2025
Планування на базі точки беззбитковості (зростання доходу на 20%)	
Чистий дохід	46345,20
Витрати	54349,77
Валовий прибуток	-8004,57
Планування шляхом розрахунків резервів її зниження за статтями	
Чистий дохід	35110,00
Витрати	31994,77
Валовий прибуток	3115,23

Перший метод, що був використаний в ході дослідження, полягав у плануванні на основі точки беззбитковості із прогнозованим зростанням доходу на 20%. Результати розрахунків демонструють негативні значення, адже при чистому доході в обсязі 46 345,20 тис. грн. загальні витрати становлять 54 349,77 тис. грн., що призводить до від'ємного валового прибутку у розмірі -8 004,57 тис. грн. Такий результат вказує на недостатню ефективність цього підходу в умовах наявних ресурсів та структури витрат ТОВ «В.І.Ф.».

Натомість, використання другого підходу, що полягає у плануванні витрат на основі резервів зниження витрат за статтями дозволяє досягти позитивного фінансового результату. При нижчому прогнозованому доході в обсязі 35 110,00

тис. грн., витрати підприємства будуть значно нижчими та досягнуть рівня 31 994,77 тис. грн. забезпечує валовий прибуток у 3115,23 тис. грн. Це вказує на те, що саме детальний перегляд витрат за кожною статтею і виявлення внутрішніх резервів є більш ефективним інструментом фінансового управління у поточних умовах.

Таким чином, оптимальним методом для планування витрат на ТОВ «В.І.Ф.» у 2025 році є підхід, заснований на розрахунку резервів зниження витрат за статтями, оскільки фінансовий результат на базі нього буде позитивним та базується на внутрішніх можливостях підприємства, а не лише на гіпотетичному зростанні доходів.

Визначивши, оптимальний метод планування, перейдемо до аналізу планових витрат підприємства за кожною статтею у майбутньому періоді згідно з цим методом.

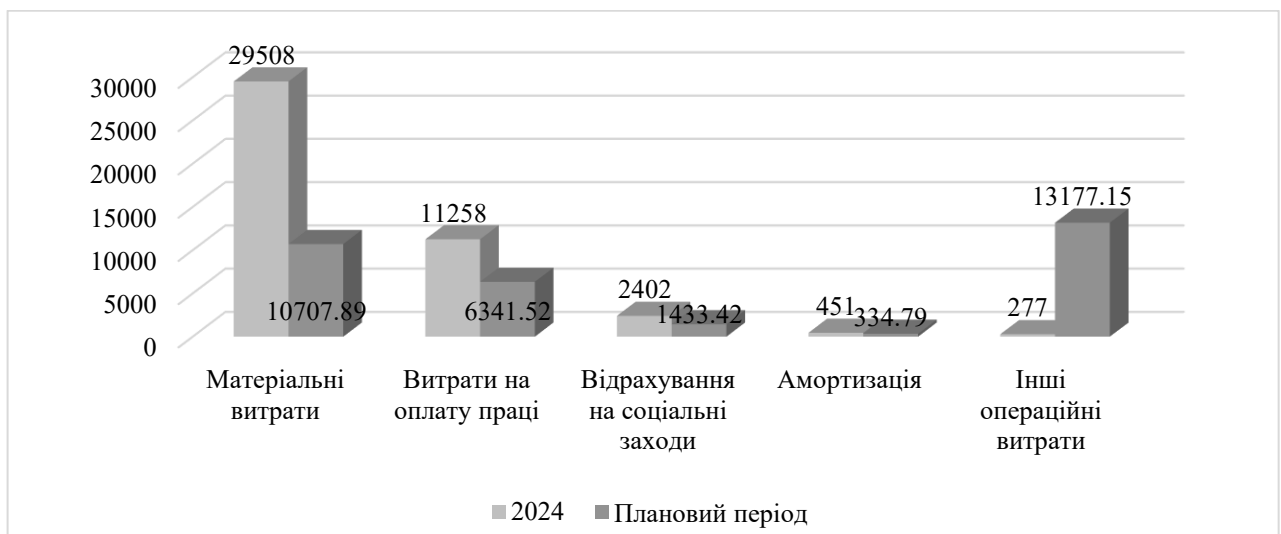

Рис. 3.3 – Порівняння фактичного та планового рівня витрат ТОВ «В.І.Ф.» за найбільш оптимальним методом (пошуку резервів)

Порівняння фактичного рівня витрат ТОВ «В.І.Ф.» за 2024 рік із запланованими витратами на майбутній період демонструє суттєве зменшення загального обсягу витрат. Найбільше скорочення передбачається за матеріальними витратами більш ніж у 2,7 рази з 29 508 тис. грн. до 10 707,89 тис. грн., Витрати на оплату праці зменшуються на 4 916,48 тис. грн., а відрахування

на соціальні заходи на 968,58 тис. грн. Незначне скорочення також стосується амортизаційних витрат на 116,21 тис. грн. Натомість інші операційні витрати зростають у кілька разів із 277 тис. грн. до 13 177,15 тис. грн., що пов'язано з поверненням до реального рівня витрат, які у 2024 році, були тимчасово зменшені або недообліковані. Загальний обсяг планових витрат у плановому періоді становитиме 31 994,77 тис. грн. проти 43 896 тис. грн. у 2024 році, що передбачає скорочення витрат на 27,11%. Загалом планові витрати виглядають більш збалансованими та такими, що відповідають визначеній оптимальній структурі.

Отже, ТОВ «В.І.Ф.» необхідно рухатися в напрямку скорочення майже всіх видів витрат: матеріальних, витрат на оплату праці та відрахувань на соціальні заходи, водночас збільшивши й оптимізувавши обсяг інших витрат. Досягнення такого балансу можливе лише за умови впровадження комплексу заходів, перелік яких наведено на табл. 3.7 [35;36].

Таблиця 3.7 – Напрями удосконалення та оптимізації витрат ТОВ «В.І.Ф.»

Напрямок дії	Захід	Очікуваний ефект
Скорочення матеріальних витрат	- встановлення нормативів витрат на виготовлення конкретного виробу; - підписання довгострокових договорів з постачальниками матеріалів з зазначенням максимально допустимої зміни вартості сировини.	- стабілізація матеріальних витрат, зменшення їх коливань; - контроль закупівельної ціни, підвищення ефективності контролю.
Скорочення витрат на оплату праці та відрахувань на соціальні заходи	- впровадження ERP-системи для автоматизованого управління персоналом; - залучення працівників на гнучких умовах або аутсорс наприклад для контакт-центру.	- зменшення потреби в адміністративному персоналі; - менші обов'язкові відрахування без втрати ключових функцій.
Скорочення амортизації	- виведення з експлуатації неефективного обладнання.	- зменшення обсягу амортизаційних витрат.
Стабілізація та підвищення обсягу інших операційних витрат	- впровадження ERP або CRM-системи з обліком витрат і статей; - регламентування облікової політики для постійного відстеження витрат.	- забезпечення чіткого поділу витрат, уникнення плутанини в обліку; - формування стабільної структури витрат, незалежно від зміни персоналу чи керівництва.

Оптимізаційні заходи для ТОВ «В.І.Ф.» мають комплексний та цілеспрямований характер. Зокрема, в частині скорочення матеріальних витрат

пропонується впровадження нормативів витрат на одиницю продукції та укладення довгострокових угод із постачальниками із фіксацією граничної вартості сировини. Це дозволить стабілізувати закупівельні ціни, зменшити їх коливання та забезпечити більшу передбачуваність у плануванні витрат.

У напрямі скорочення витрат на оплату праці та соціальні відрахування важливими діями є автоматизація обліку персоналу за допомогою ERP-системи та перехід до гнучких форм зайнятості, зокрема аутсорсинг непрофільних функцій, наприклад, для працівників контакт-центр. Такі рішення зменшують обсяг необхідного адміністративного персоналу та скорочують пов'язані з ним витрати без шкоди для функціонування підприємства [35].

Зниження амортизаційних витрат можливе шляхом виведення з експлуатації неефективного або морально застарілого обладнання, що дозволить зменшити навантаження на собівартість продукції без втрати продуктивності.

Нарешті, стабілізація та підвищення обсягу інших операційних витрат передбачає впровадження сучасних ERP або CRM-рішень для постійного обліку та деталізації витрат, а також регламентування облікової політики підприємства. Це сприятиме уникненню облікових помилок, забезпечить послідовність у веденні фінансової звітності та дозволить точніше контролювати динаміку витрат у розрізі статей. У сукупності, реалізація запропонованих заходів створює передумови для зменшення витрат та підвищення ефективності діяльності підприємства в умовах нестабільного економічного середовища.

Висновки до розділу 3

Результати аналізу у показали низьку ефективність витратної політики ТОВ «В.І.Ф.» у 2024 році. Зокрема під час планування витрат на базі точки беззбитковості, виявлено, що маржинальний дохід зменшився до 3307,6 тис. грн., а точка беззбитковості зростає до 128372,93 тис. грн., значно перевищуючи фактичний обсяг реалізації. Це вказує на критичний рівень витрат і необхідність їх скорочення. За методом планування на базі точки беззбитковості визначено,

що оптимальним варіантом для підприємства є зростання доходу на 20%, в такому випадку у плановому періоді все ще зберігатиметься збиток у розмірі 8004,57 тис. грн., проте це значення вже буде меншим зазначення 2024 року. Незважаючи на позитивні зрушення підприємство все одно залишається в зоні збитковості.

Водночас розрахунок оптимальної структури витрат шляхом розрахунків резервів їх зниження за статтями дозволив визначити, що середній рівень витрат на 1 грн. чистого доходу має становити 0,911. Це створило базу для встановлення економії у розмірі 11901,23 тис. грн. за рахунок перерозподілу ресурсів і уникнення перевитрат. Тож даний метод планування є більш ефективним. За його реалізації при чистому доході 35110 тис. грн. підприємство може досягти валового прибутку у розмірі 3115,23 тис. грн., на відміну від збиткових результатів, які демонструє метод точки беззбитковості. Це забезпечується через суттєве скорочення матеріальних витрат до 10707,89 тис. грн., витрат на оплату праці до 6341,52 тис. грн. та соціальних відрахувань до 1433,42 тис. грн. Інші операційні витрати зростатимуть до 13177,15 тис. грн., що є обґрунтованим кроком для стабілізації облікової політики.

Такі зміни можливі за умови впровадження низки заходів, що полягають у встановленні нормативів витрат, автоматизації управлінських процесів, оптимізації кадрового складу, оновленні облікової політики та впровадженні сучасних цифрових рішень, зокрема ERP або CRM-систем. Тож трансформація структури витрат створює підґрунтя для відновлення фінансової стійкості ТОВ «В.І.Ф.» та зростання прибутковості в умовах нестабільного середовища.

ВИСНОВКИ

Собівартість продукції – це стратегічна категорія, що визначає рівень рентабельності, прибутковості та обґрунтованість цінової політики підприємства. Вона відображає обсяг ресурсів, витрачених у процесі виробництва, і включає матеріальні витрати, оплату праці, енергоносії, амортизацію та інші складові. Ефективне планування собівартості базується на класифікації витрат за ступенем узагальнення, способом формування та залежністю від обсягу виробництва. Для забезпечення точності розрахунків застосовуються методи нормативного планування, маржинального, горизонтального та вертикального аналізу, а також факторний аналіз. Важливу роль відіграє використання FinTech-технологій, таких як: ERP-систем, автоматизованого обліку, аналітики на базі штучного інтелекту, – які дозволяють деталізувати витрати, підвищити точність розрахунків та виявляти економічно обґрунтовані резерви зниження собівартості. Але при цьому при оптимізації собівартості, варто не забувати і про консервативні методи такі, як: оптимізація виробничих процесів, боротьба з втратами та браком, удосконалення обліку витрат і нормування, раціоналізації використання трудових ресурсів та підвищенні технічного рівня виробництва.

Дослідження проводилось на базі ТОВ «В.І.Ф.» – українське підприємство, що понад 30 років спеціалізується на виробництві шкіряних аксесуарів під брендом VIF. Компанія має понад 2000 м² виробничих площ, більше 100 працівників та широку географію фірмових магазинів у 10 містах України. Вироби виготовляються з італійської натуральної шкіри за європейськими стандартами якості. Основна діяльність охоплює проєктування, виготовлення, оптову й роздрібну торгівлю аксесуарами та взуттям, а також реалізація індивідуальних замовлень.

За результатами аналізу фінансової звітності за 2020-2024 роки встановлено скорочення загальних активів підприємства на 16,26%, попри зростання необоротних активів на 53,35%. Аналізуючи структуру пасивів

підприємства варто відзначити зростання частки власного капіталу до 64,11%, що відображає поступове зменшення боргового навантаження. Продуктивність праці робітників коливалась від 394,33 тис. грн./ос. у 2020 році до пікового значення 498,29 тис. грн./ос. у 2023, із подальшим спадом до 347,62 тис. грн./ос. у 2024 році. У структурі операційних витрат підприємства переважають матеріальні витрати, які станом на 2024 рік становили 67,22%, при цьому інші операційні витрати скорочені до 0,63%, хоча на початок 2023 року вони склали 57,56%, витрати на збут і адміністративні витрати займають меншу частку, демонструючи тенденцію до централізації витрат на виробництво.

Оцінка ефективності формування витрат мала тенденцію до зниження. Коефіцієнт покриття витрат на збут збільшився з 3,77 до 8,67, що становило приріст 130,03%, але коефіцієнт окупності реалізованих виробничих витрат знизився у 2024 році до 1,19 або на 14,39%. Така тенденція позначилося на рентабельності продукції, станом на кінець досліджуваного періоду вона становила 0,187. Коефіцієнт витратомісткості зріс до 0,843, тобто на кожну гривню доходу витрачається понад 84 копійки. Ці показники разом із динамікою продуктивності вказують на зниження ефективності виробництва та потребу в глибшій реорганізації витратного механізму.

Наступний етап дослідження полягав у визначенні оптимального методу планування витрат, який забезпечить підприємству стійке зростання. Планування проводилось на базі двох методів: на основі розрахунку точки беззбитковості та оцінки резервів зниження витрат за статтями. Згідно з першим методом у 2024 році точка беззбитковості становила 128 372,93 од., що становило суттєве зростання в порівнянні з 2023 роком та значенням показника на рівні 28 118,25 од. Для даного методу найбільш оптимальним варіантом планування було визначено зростання виручки від реалізації на 20% при цьому підприємство зможе скоротити свій збитковий результат до -8004,57 тис. грн. проте все одно залишиться в критичній зоні. У той час як застосування методу резервів дозволило визначити потенціал економії в розмірі 11 901,23 тис. грн., зокрема за рахунок скорочення матеріальних витрат до 10707,89 тис. грн., витрат на оплату

праці до 6341,52 тис. грн. та зростання інших витрат до 13 177,15 тис. грн. В результаті застосування даного методу підприємство у плановому зможе отримати валовий прибуток у розмірі 3115,23 тис. грн.

Для досягнення оптимальної структури витрат було запропоновано ряд заходів, таких як: впровадження ERP-системи для обліку витрат у реальному часі, оптимізація обсягів закупівлі, поступова автоматизація облікових функцій та цифровий контроль процесів. Комбінація технічної модернізації з переорієнтацією на контроль змінних витрат створює основу для підвищення фінансової стійкості.

Загалом результати дослідження показують, що без зміни підходів до планування собівартості ТОВ «В.І.Ф.» залишатиметься в зоні ризику. Найбільш ефективним напрямом розвитку є поетапне впровадження цифрових інструментів, посилення контролю за ресурсами.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Косташ Т. Собівартість як об'єкт обліку в системі управління підприємством / Т. Косташ // Collection of Scientific Papers «ЛОГОС». – 2023. – 18 серпня. – С. 40–43. – Cambridge, UK. – DOI: <https://doi.org/10.36074/logos-18.08.2023.09> (дата звернення: 08.05.2025).

2. Клиша О. О., Канцедал Н. А. Калькулювання і собівартість: понятійна база і взаємозв'язок // Бухгалтерський облік в управлінні підприємством: сучасні виклики : зб. матеріалів IV Міжнар. наук.-практ. конф. – 2023. – С. 15–17. – Режим доступу: <http://www.buhoblic.puet.edu.ua/files/zb-conf-110523.pdf#page=16> (дата звернення: 08.05.2025).

3. Чернишенко О. І., Кобелева Т. О. Собівартість продукції як фактор ринкового успіху / О. І. Чернишенко, Т. О. Кобелева // Вісник НТУ «ХПІ». – 2020. – С. 281–282. – Режим доступу: <https://repository.kpi.kharkov.ua/server/api/core/bitstreams/baесссаb-83с7-4531-9f00-d3886f0f5598/content> (дата звернення: 09.05.2025).

4. Собівартість продукції: що це, формула розрахунку [Електронний ресурс]. – 2025. – Режим доступу: <https://weagro.com.ua/blog/sobivartist-produkcziyi-shho-cze-formula-rozrahunku/> (дата звернення: 09.05.2025).

5. Що таке собівартість продукції та як її розрахувати? / Школа бізнесу [Електронний ресурс]. – 2025. – Режим доступу: <https://online.novaposhta.education/blog/shho-take-sobivartist-produkzii-ta-yak-ii-rozrahuvati> (дата звернення: 09.05.2025).

6. Фаріон В. Собівартість як економічна категорія та особливості її формування на підприємствах спиртової галузі / В. Фаріон // Економічний аналіз. – 2020. – Вип. 6. – С. 159–162. – Режим доступу: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/13167/1/farion.pdf> (дата звернення: 10.05.2025).

7. Бондаренко Н. М., Устименко А. К. Собівартість продукції: економічна сутність та її види / Н. М. Бондаренко, А. К. Устименко // Науковий вісник

Херсонського державного університету. – 2015. – Вип. 11, ч. 2. – С. 51–54. – Режим доступу: http://www.ej.kherson.ua/journal/economic_11/54.pdf (дата звернення: 10.05.2025).

8. Поняття собівартості та її види [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://pidru4niki.com/1684100353290/buhgalterskiy_oblik_ta_audit/ponyattya_sobi_vartosti_vidi (дата звернення: 10.05.2025).

9. Рацька Я. Аналіз прямих та непрямих виробничих витрат / Я. Рацька // Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя. – 2023. – С. 105–106. – Режим доступу: https://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/lib/41505/2/MNPKRSES_2023_Ratska_Y-Analysis_of_direct_and_indirect_104-106.pdf (дата звернення: 11.05.2025).

10. Закон України про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон від 16.07.1999 № 996-XI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> (дата звернення: 26.04.2025).

11. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 "Витрати" [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00#Text> (дата звернення: 28.04.2025).

12. Гулак А. Л. Планування та аналіз поточних витрат підприємства / А. Л. Гулак // Запорізька державна інженерна академія. – 2018. – Режим доступу: <http://www.confcontact.com/2016-ekonomika-i-menedzhment/gylak.htm> (дата звернення: 11.05.2025).

13. Планування витрат на виробництво продукції [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://buklib.net/books/29025/> (дата звернення: 12.05.2025).

14. Методи планування витрат і собівартості продукції [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://buklib.net/books/28922/> (дата звернення: 11.05.2025).

15. Чорна О. І. Методи управління витратами в сучасних умовах / О. І. Чорна ; наук. кер. Н. М. Штефан // Матеріали 77-ї студентської науково-технічної конференції «Тиждень студентської науки» : секція «Економіка і управління у промисловості» / НТУ «Дніпровська політехніка». – 2016. – С. 545–547. – Режим

доступу: <https://ir.nmu.org.ua/server/api/core/bitstreams/853ff661-8768-4fee-9b7a-ae854f260107/content>

16. Єлець О. П., Бірюк А. І. Постійні та змінні витрати [Електронний ресурс] // Економіка і менеджмент – 2013: перспективи інтеграції та інноваційного розвитку : зб. матеріалів конф. – 2013. – Т. 2. – Режим доступу: https://confcontact.com/2014_04_25_ekonomika_i_menedgment/tom2/21_Yelets.htm

17. Шведа Т. Р. Аналіз беззбитковості виробництва на підприємстві / Шведа Т. Р., Малюта Людмила Ярославівна // Матеріали X I Всеукраїнської науково-практичної конференції пам'яті почесного професора Тернопільського національного технічного університету імені Івана Пулюя, академіка НАН України Миколи Григоровича Чумаченка: «Наука, інновації, бізнес: проблеми, перспективи і сьогочасні тренди розвитку», 26 травня 2023 року. – Т. : ФОП Паляниця В. А., 2023. – С. 132–133.

18. Петренко М. Аналіз беззбитковості і планування прибутку підприємства з використанням методу СVP-аналізу // Проблеми та перспективи розвитку науки та освіти України в особливих умовах євроінтеграції : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. / редкол. – 2023. – Вип. 125.

19. Олійник Т., Бондар Д. Стратегія зниження витрат підприємства // Молодий вчений. – 2024. – № 4 (128). – С. 209–214. – DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2024-4-128-5>

20. Гавриленко Н. Впровадження Big Data: створення конкурентних переваг в різних сферах бізнесу // Економіка та суспільство. – 2025. – № 72. – DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-72-162>

21. Effective Strategies to Reduce FinTech Software Development Costs [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.softpak.com/blog/cost-effective-fintech-software-development/> (дата звернення: 15.05.2025).

22. Григоращ О., Волошин І. Тенденції розвитку фінансових технологій під впливом пандемії та війни // Економіка та суспільство. – 2023. – № 47.

23. Гаврилко О. С. ФінТех-індустрія як визначальний чинник розвитку ринку інновацій / О. С. Гаврилко // Науковий вісник Ужгородського національного університету : серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. – Ужгород : Видавничий дім "Гельветика", 2024. – Вип. 51. – С. 5–14. – Режим доступу: http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/51_2024ua/3.pdf
24. How is fintech transforming the supply chain? [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.softpak.com/blog/cost-effective-fintech-software-development/> (дата звернення: 15.05.2025).
25. Радченя Л.І. Економічна сутність витрат виробництва Фінанси облік і аудит. – 2020. - №13. – С. 273-277
26. Семенов А.Г. Резерви зниження собівартості автомобілебудівної компанії Вісник економічної науки України. – 2016. - №2. – С.137-141.
27. Офіційний сайт ТОВ «В.І.Ф.» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://vif.ua/> (дата звернення: 23.05.2025).
28. Офіційний онлайн магазин «BAGS etc» ТОВ «В.І.Ф.» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://bagsetc.ua/ua/> (дата звернення: 25.05.2025).
29. Фінансова звітність ТОВ «В.І.Ф.» на порталі Clarity Project [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://clarity-project.info/edr/25010554> (дата звернення: 24.05.2025).
30. Шведа Т. Р. Аналіз беззбитковості виробництва на підприємстві / Шведа Т. Р., Малюта Людмила Ярославівна // Матеріали X I Всеукраїнської науково-практичної конференції пам'яті почесного професора Тернопільського національного технічного університету імені Івана Пулюя, академіка НАН України Миколи Григоровича Чумаченка: „Наука, інновації, бізнес: проблеми, перспективи і сьогочасні тренди розвитку“, 26 травня 2023 року. — Т. : ФОП Паляниця В. А., 2023. — С. 132–133.
31. Горпинюк А. І., Сікиринська М. О. Розрахунок точки беззбитковості // Математика, що нас оточує: минуле, сучасне, майбутнє : зб. матеріалів конф. – 2022. – С. 64–66.

32. Драчук С. О. Аналіз точки беззбитковості як метод санаційного контролінгу на підприємстві // Менеджмент ХХІ століття: глобалізаційні виклики : матеріали конф. – 2021. – С. 266–268.

33. Бахмач А. В. Методологія обліку, аналізу і аудиту собівартості продукції. – 2024.

34. Грабовецький Б. Є. Економічний аналіз : навч. посіб. / Б. Є. Грабовецький. – Київ : Центр учбової літератури, 2014. – 256 с.

35. Бондаренко Н. П., Шевченко А. А. Шляхи зниження собівартості продукції на аграрному підприємстві // Проблеми та перспективи розвитку економіки: світові та національні аспекти : зб. матеріалів міжнар. наук.-практ. конф. (18 листопада 2022 р., м. Одеса). – Одеса : ОДАУ, 2022. – С. 138.

36. Фролова Л. В., Петришин Д. О. Шляхи зниження витрат на виробництво продукції підприємства // Підприємництво і торгівля: тенденції розвитку : матеріали ІV міжнар. наук.-практ. конф. (20–21 травня 2021 р.). – Одеса : Держ. ун-т «Одеська політехніка», 2021. – С. 346.

ДОДАТКИ

Додаток А

Актив балансу ТОВ «В.І.Ф.» за період 2020-2024 рр. [29]

Назва рядка	2020	2021	2022	2023	2024
I. Необоротні активи Нематеріальні активи	33	30	27	0	0
первісна вартість	43	45	45	0	0
накопичена амортизація	10	15	18	0	282
Незавершені капітальні інвестиції	28	28	927	647	2837
Основні засоби	1966	1742	2270	2131	11193
первісна вартість	8944	9002	9895	10036	8356
знос	6978	7260	7625	7905	0
Інвестиційна нерухомість	0	0	0	0	0
первісна вартість	0	0	0	0	0
знос	0	0	0	0	0
Довгострокові біологічні активи	0	0	0	0	0
первісна вартість	0	0	0	0	0
накопичена амортизація	0	0	0	0	0
Довгострокові фінансові інвестиції: які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	20	20	20	20	20
інші фінансові інвестиції	0	0	0	0	0
Довгострокова дебіторська заборгованість	0	0	0	0	0
Відстрочені податкові активи	0	0	0	0	0
Гудвіл	0	0	0	0	0
Відстрочені аквізиційні витрати	0	0	0	0	0
Залишок коштів у централізованих страхових резервних фондах	0	0	0	0	0
Інші необоротні активи	0	0	0	0	0
Усього за розділом I	2047	1820	3244	2798	3139
II. Оборотні активи Запаси	80627	76875	79753	75734	67164
Виробничі запаси	29479	36054	44260	43648	34817
Незавершене виробництво	0	0	0	0	0
Готова продукція	14844	3864	626	576	587
Товари	36304	36957	34867	31510	31760
Поточні біологічні активи	0	0	0	0	0
Депозити перестраховування	0	0	0	0	0
Векселі одержані	0	0	0	0	0
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	7557	11113	3069	2527	4250
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами з бюджетом	16	120	633	355	0
у тому числі з податку на прибуток	0	0	0	0	0
з нарахованих доходів	0	0	0	0	0
із внутрішніх розрахунків	0	0	0	0	0
Інша поточна дебіторська заборгованість	12650	8981	9741	9993	12885
Поточні фінансові інвестиції	0	0	0	0	0
Гроші та їх еквіваленти	2352	4389	284	525	470
Готівка	134	0	0	0	0
Рахунки в банках	1982	4389	284	525	470
Витрати майбутніх періодів	0	0	0	0	0
Частка перестраховика у страхових резервах	0	0	0	0	0
у тому числі в: резервах довгострокових зобов'язань	0	0	0	0	0
резервах збитків або резервах належних виплат	0	0	0	0	0
резервах незароблених премій	0	0	0	0	0
інших страхових резервах	0	0	0	0	0
Інші оборотні активи	49	156	369	104	269
Усього за розділом II	103251	101634	93849	89238	85038
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	0	0	0	0	0
Баланс	105298	103454	97093	92036	88177

Додаток Б

Пасив балансу ТОВ «В.І.Ф.» за період 2020-2024 рр. [29]

Назва рядка	Код	2020	2021	2022	2023	2024
I. Власний капітал						
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	78	78	78	78	78
Внески до незареєстрованого статутного капіталу	1401	0	0	0	0	0
Капітал у дооцінках	1405	0	0	0	0	0
Додатковий капітал	1410	0	0	0	0	0
Емісійний дохід	1411	0	0	0	0	0
Накопичені курсові різниці	1412	0	0	0	0	0
Резервний капітал	1415	0	0	0	0	0
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	55446	56879	57422	57297	56450
Неоплачений капітал	1425	0	0	0	0	0
Вилучений капітал	1430	0	0	0	0	0
Інші резерви	1435	0	0	0	0	0
Усього за розділом I	1495	55524	56957	57500	57375	56528
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення						
Відстрочені податкові зобов'язання	1500	0	0	0	0	0
Пенсійні зобов'язання	1505	0	0	0	0	0
Довгострокові кредити банків	1510	0	0	0	0	0
Інші довгострокові зобов'язання	1515	0	0	0	0	0
Довгострокові забезпечення	1520	0	0	0	0	0
Довгострокові забезпечення витрат персоналу	1521	0	0	0	0	0
Цільове фінансування	1525	0	0	0	0	0
Благодійна допомога	1526	0	0	0	0	0
Страхові резерви	1530	0	0	0	0	0
у тому числі: резерв довгострокових зобов'язань	1531	0	0	0	0	0
резерв збитків або резерв належних виплат	1532	0	0	0	0	0
резерв незароблених премій	1533	0	0	0	0	0
інші страхові резерви	1534	0	0	0	0	0
Інвестиційні контракти	1535	0	0	0	0	0
Призовий фонд	1540	0	0	0	0	0
Резерв на виплату джек-поту	1545	0	0	0	0	0
Усього за розділом II	1595	0	0	0	0	0
III. Поточні зобов'язання і забезпечення						
Короткострокові кредити банків	1600	0	0	0	0	0
Векселі видані	1605	0	0	0	0	0
Поточна кредиторська заборгованість за: довгостроковими зобов'язаннями	1610	0	0	0	0	0
товари, роботи, послуги	1615	27704	19399	16176	14074	9843
розрахунками з бюджетом	1620	656	161	134	102	360
у тому числі з податку на прибуток	1621	178	89	119	50	151
розрахунками зі страхування	1625	109	100	17	60	73
розрахунками з оплати праці	1630	354	316	61	238	288
за одержаними авансами	1635	0	0	0	0	0
за розрахунками з учасниками	1640	192	192	192	192	192
із внутрішніх розрахунків	1645	0	0	0	0	0
за страховою діяльністю	1650	0	0	0	0	0
Поточні забезпечення	1660	0	0	0	0	0
Доходи майбутніх періодів	1665	0	0	0	0	0
Відстрочені комісійні доходи від перестраховиків	1670	0	0	0	0	0
Інші поточні зобов'язання	1690	20759	26329	23013	19995	20893
Усього за розділом III	1695	49774	46497	39593	34661	31649
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	0	0	0	0	0
V. Чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду	1800	0	0	0	0	0
Баланс	1900	105298	103454	97093	92036	88177

Додаток В

Звіт про фінансові результати ТОВ «В.І.Ф.» за період 2020-2024 рр. [29]

Назва рядка	Код рядка	2020	2021	2022	2023	2024
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	78077	86163	36070	27904	35110
Чисті зароблені страхові премії	2010	0	0	0	0	0
Премії підписані, валова сума	2011	0	0	0	0	0
Премії, передані у перестраховання	2012	0	0	0	0	0
Зміна резерву незароблених премій, валова сума	2013	0	0	0	0	0
Зміна частки перестраховиків у резерві незароблених премій	2014	0	0	0	0	0
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	56317	68872	28297	20270	29581
Чисті понесені збитки за страховими виплатами	2070	0	0	0	0	0
Валовий: прибуток	2090	21760	17291	7773	7634	5529
Дохід (витрати) від зміни у резервах довгострокових зобов'язань	2105	0	0	0	0	0
Дохід (витрати) від зміни інших страхових резервів	2110	0	0	0	0	0
Зміна інших страхових резервів, валова сума	2111	0	0	0	0	0
Зміна частки перестраховиків в інших страхових резервах	2112	0	0	0	0	0
Інші операційні доходи	2120	130	9990	5149	690	4876
Дохід від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2121	0	0	0	0	0
Дохід від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2122	0	0	0	0	0
Дохід від використання коштів, вивільнених від оподаткування	2123	0	0	0	0	0
Адміністративні витрати	2130	3042	3904	3346	4048	5804
Витрати на збут	2150	20722	20997	7239	4228	4051
Інші операційні витрати	2180	413	609	3578	2610	399
Витрат від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2181	0	0	0	0	0
Витрат від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2182	0	0	0	0	0
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток	2190	0	1771	0	2562	151
збиток	2195	2287	0	1241	0	0
Дохід від участі в капіталі	2200	0	0	0	0	0
Інші фінансові доходи	2220	31	0	2	2714	0
Інші доходи	2240	3290	33	1901	0	0
Дохід від благодійної допомоги	2241	0	0	0	0	0
Фінансові витрати	2250	0	0	0	0	0
Втрати від участі в капіталі	2255	0	0	0	52	0
Інші витрати	2270	1	0	0	0	0
Прибуток (збиток) від впливу інфляції на монетарні статті	2275	0	0	0	100	0
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток	2290	1033	1804	662	-100	151
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	-201	-371	0	0	-151
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305	0	0	0	0	0
Чистий фінансовий результат: прибуток	2350	832	1433	662	0	0

Додаток Г

Звіт про елементи операційних витрат

ТОВ «В.І.Ф.» за 2020-2024 рр. [29]

Назва рядка	Код рядка	2020	2021	2022	2023	2024
Матеріальні затрати	2500	22344	13766	2427	4778	29508
Витрати на оплату праці	2505	9473	11922	4532	5500	11258
Відрахування на соціальні заходи	2510	2518	2723	1032	1207	2402
Амортизація	2515	480	287	369	422	451
Інші операційні витрати	2520	30258	35723	17592	16151	277
Разом	2550	65073	64421	25952	28058	43896